

ВЕСТНИК Литературен ВЕСТНИК

- Казуо Ишигуро
- Жак Брел
- Чимаманга Нгози Адичи
- Дебора Леви
- Харуки Мураками
- Хишам Матар
- Геза Чат
- Трейси Шевалие

Разговор на Диана Фастре
с Тодорка Минева

Анжела Тошева

Младата метафора

- Милена Арсенова
- Марина Попова
- Силвия Алексиева

Живка Балтаджиева

Откритията на младите

- Мариела Радева

Александър Милс, Unsplash+

Броят се издава с подкрепата на НФК

ISSN 1310-9561

9 771310 956011

Милена Арсенова,
12 клас, НГДЕК

*Зверското бъдеще.
Откривам дланите си.
Стискам химикалката –
орфаната – апотеоз на душата ми.
Косата пада в очите ми –
перде, бялото петно, което ме заслепява.
Не искам да пораствам.
Надвесвам се над листа –
белия безкрай. Тук ще посея всичките си възможности.
Всичко зависи от думите ми.
Могат ли да прозрат всички –
притеснението в гръкляна.
Задавам се в речника си.*

*Забравям за третата подтема в произведението.
Така ли ще свърши –
на 19 без образование.
Не мога да зубря.
Пиша каквото зная.
Някак си ще се справя.
Искам да избягам от рамките на учебника.
Но тогава мен ще поставят в рамка.
Послушно довършвам есето си.
90 точки. Бъдещето е пред мен.
Орфаното ми бъдеще.
Ще ожъна ли плодовете на свободата.
Или ще пиша по учебник.*

Детето, белите и игрите във Виктор-Самуиловата стихосбирка „Това на нищо не прилича“

Виктор Самуилов е далеч от дебютантите в безкрайното море от автори на детска литература у нас. Той е утвърдено име, устояло на изпитанията на времето. Поет, който не е бил притъпен от соца – тази сянка, тъмна тамара, която за първи път се спуска над българската литературата през 50-те години на ХХ век и не се разбулва в продължение на четири десетилетия.

Умалителното, на тази „детска книжка“, ме привлече. Подсказа ми скромно, че за лудории ще се говори, и то безспорно. Нека малко от играта да се отклоним, защото малко със сериозните теми трябва да се заловим. Както вече споменах, Виктор Самуилов пише и по време на социализма, което е оставащо трайни следи у него, а по това можем да съдим от факта, че в стихотворенията му за деца и до ден днешен се долавя социалистическа критика. Стихотворението, където тя е най-ярко изразена, е озаглавено „Някогаашното лекарство“. По

Въпреки обстоятелствата той продължава да пише и е един от малкото поети, които не свеждат глава и не затварят уста през този тъмен период от историята ни.

Имайки предвид големия му професионален опит и не-скромния каталог с произведения под неговото име, няма как да не се спра или поне да не спомена някои от тях. Защото това, което ще видим у него във всичките му творби, е една непрестанна игра с думи, едно палаво и щастливо дете, едни любящи, но и строги родители, понякога отчаяни от пакостите на собствените си деца, но към това после.

време на соца един „Шамарон“ е лекувал всичко – както мързела, така и непослушанието.

Точно това стихотворение ни насочва към още един важен въпрос, а именно прокрадващата се социална критика. Из цялото произведение се среща по много и най-различни форми – че понякога децата наистина имат какво да кажат и е добре да се вслушваме в тях; че никои не е имунизиран от умората – и леката, и тежката; че използването на думата „глупост“, насочена към едно дете, не е уместна, деградирането никога не е („Думичка за гумичка“).

Лирическият герой във Виктор-Самуиловите произведения за деца е почти винаги будното и палаво дете. То, детето, е склонно само да взема решения, които впоследствие не се оказват добре обмислени; да се втурва в забранени посоки и да проявява лобопитство и заинтересуваност към заобикаляща го свят.

Критиката към обществото не спира дотам. Самуилов ни припомня едни недалечни времена, когато бе актуално да ходиш в чужбина, за да береш ягоди и да припечелиш още някоя пара с цел изхранване на семейството и/или допълнителни доходи. Накрая условията се оказаха мизерни, работата тежка, а заплащането насмешливо. Самуиловото стихотворение заменя ягодите с гъбите, парите с лимузините, но разочарованието си остава („Моята лимузина“).

Играта също заема централно място в творчеството на поета. Ако трябва да се придържаме към класификацията на играта от Роже Кайоа (Roger Caillois) в книгата му „Игрите и хората“ (*Les jeux et les hommes*, 1958/ Map, Play and Games, 1961), то бихме определили, че играта в Самуиловата поезия за деца следва принципа *paidia* (*paidia*) – свободна детска игра, а по форма/тип е *ilinx* (*ilinx*) – световъртеж, преобръщане. Детето е изключително находчиво, която находчивост прелива в лудория: от чупенето на чинии („Щастливка“), до викането на лекар, за да прегледа плъшеното мече („Чичо доктор“).

Вече споменах игровото дете и неговите пакости, коментирахме родителите и остана само езикът, единствено него загатнах, а оставих недовършен. Характерни за творчеството на Самуилов са именно тези заигравания с езика, преобръщания на популярни фрази, детски думи и закачки – разбираме ние читателите например, че щом шест пари не даваш, то и пет и четири – няма. Децата у Самуилов са много креативни както в белите, така и с езика.

Отново се връщаме към реакцията на родителите, когато видят белите на техните деца, и съответно се отчаят... Идва моментът на крилатата фраза: „Това на нищо не прилича“ – казват те – особено ако си наводнил дома и си донесъл Венеция при теб („Венеция“).

В днешно време постоянно се повтаря, че всички са на телефоните: от едно едва тригодишно дете, до една осемдесет и седем годишна възрастна дама, ето защо тази книга със стихотворения е подходяща за всички. Децата ще се позабавляват, ще научат някое правописно правило („ПрепъниИтелните знаци“), а възрастните ще погледнат на света с нови очи – тези на пакостливите, пълни с живот, оптимизъм и остроумие дечица, ще научат, че понякога е хубаво, когато цари детски хаос.

С подкрепата на Столична община

От друга страна обаче родителите не са страшилища ужасни. Да, и критика към тях ще се намери, но нека помним кой ни е отгледал. Все пак човек не трябва да забравя, че нищо с бащините рамене не ще да се сравнява („До небето чак“).

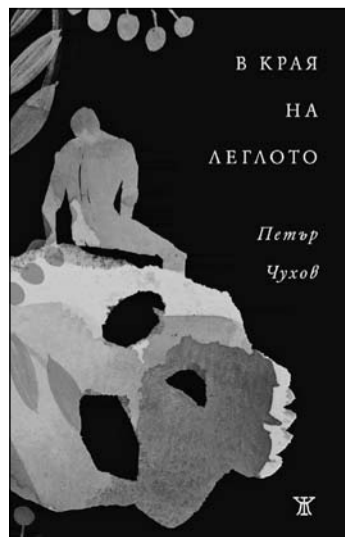
МАРИЕЛА РАДЕВА,
първи курс българска филология

Виктор Самуилов, „Това на нищо не прилича“, изд. „Жанет 45“, Пловдив, 2023

„В края на леглото“ – нова стихосбирка от Петър Чухов

Столична библиотека и издателство „Жанет 45“ представят новата поетическа книга на Петър Чухов „В края на леглото“ (редактор Надежда Радулова, книжен дизайнер Люба Халева) на **19 май 2025 г. (понеделник) от 18:30 ч. в Литературния клуб на библиотеката, пл. „Славейков“ 4.** В събитието ще участват поетът, литературовед и литературен журналист доц. Йордан Ефтимов (НБУ) и триото Major Brass – Владимир Митин (тромпет), Иван Бороджиев (саксофон), Петър Щерев (тромбон).

и в тази стихосбирка, която бих определил като връх в богатото творчество на един автентичен поет.“ – Цочо Бояджиев

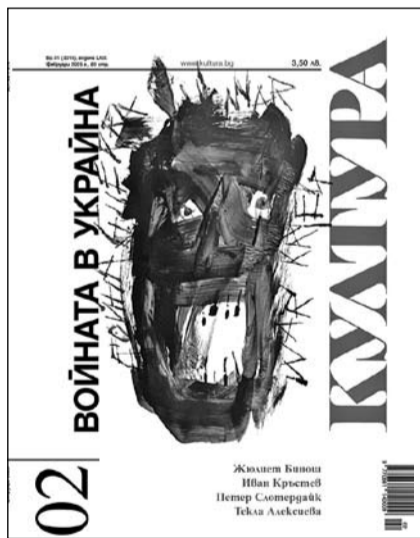
„В новата стихосбирка на Петър Чухов се откриват някои от важните особености на неговия поетичен почерк, които го правят разпознаваем – лаконизмът, преобръщанията, неочакваните поанти, поетизирането на всекидневното. Но въпреки това тази книга е някак различна, по-притихнала, по-тъжна, по-отказваща да тушира страховете. Може би защото срещата с другото човешко същество в нея е по-категорично отложена, прегръдката и сливането са по-невъзможни и даже в съня преплитането не се случва. Целенасочено отстъпеното място на леглото остава празно.“ – Амелия Личева

„От години съм запленен от поезията на Петър Чухов. Допада ми нестеливият изказ, дълбочината на мисълта и кристалната яснота на посланието. Всичко това читателят ще открие

Християнство и култура, бр. 200

Първият тематичен център на новия брой 200/Пролет на сп. „Християнство и култура“ е празникът Възкресение Христово, с който са свързани текстовете на Калин Янакиев *Двудеинното откровение на Бога в Новия завет*, на о. Павел Събев *Плът и дух*, на Дионисиос Склирис *Битие-към-любов: херменевтиката на възкресението в мисълта на митр. Йоан Зизиулас*, и на Борис Маринов *Велика и благословена събота: преосмисляне на християнската революция*, обединени в рубриката „Християнство и истина“. Втори тематичен център са „Проблеми на православието“, представени с *Обръщението на Негово Всеветейшество Вселенския патриарх Вартоломей към украинския дипломатически корпус и местната украинска общност в Истанбул по повод третата годишнина от руското нахлуване в Украйна*, на тези проблеми е посветен и текстът на Атанас Славов *Политическата теология след Критския събор: ролята на Вселенската патриаршия*. Рубриката „Християнство и философия“ включва статиите на Джордж Демакопулос *Тръм, Мъск и войната с емпатията*, и на Романо Гуардуно *Защо толкова много книги?*, а темата „Християнство и история“ включва статиите на Александър Смочевски *От парасинагога към схизма (Каноничноправни определения-отграничения)* и на о. Стелиян Кунев *Логическите доказателства на Никита Философ в богословските му дебати с исляма*. В броя широко е застъпена и рубриката „Християнство и изкуство“, в която Ралица Райкова представя *Различния писател Джордж Макдоналд и неговите Фрагменти*. В рубриката присъства и рецензията на Слава Янакиева за филма „Не затваряй очи“ под заглавието *Възкресението като политика и сантимент*. Броят е илюстриран с фотографии на Емил Данаилов.

„Войната в Украйна. Три години по-късно“ е темата на новия брой 02 на сп. „Култура“. В него може да прочетете текстове от Теодора Димова и Еманюел Карер, Юрий и София Андрухович, Тимъти Снайдер и Нина Хрушчова, Херфрид Мюнклер и Гофредо Бучини. И още: анализът на Иван Кръстев „Завръщането на бъдещето и последният човек“, Петер Слотердайк за „Европейската главоблъсканица“ и Валер Новарина за „Театър и тайнство“. Интервюта в броя: Жулиет Бинош, Мохамад Расулоф, Захари Карабашлиев, Петя Кокудева, Текла Алексиева, Мишел Табачник и Милко Лазаров. Фотографиите в броя са на Мирослав Момински, а разказът в „Под линия“ е на Лило Петров.

Истинско и честно

В новия век все повече писатели заговориха за това, че литературата освен всичко трябва да носи и знания. Защото – признават не само фантастите, но и писатели като Иън Макюън, вече не е достатъчно тя да спасява от скуката, при нея – продължаваме ние – е добре да се наблюдава някаква добавена стойност, която да стимулира желанието на хората да четат. Във времена като днешните, когато битките са много – за вниманието, за доверието, за осмислянето, има и една още по-съществена битка, и тя е за самото мотивиране на човека да прави нещо, да се захване с нещо. Защото в свят, в който ИИ може да свърши много вместо нас, включително да ни предава чрез възнаваци и запомнящи се истории. Споменатият Макюън в „Солар“, да кажем, представя знания от сферата на физиката, които съвременният човек е добре да притежава. Даниел Келман в „Измерването на света“ набавя контекст на днешния гражданин, връщайки го към ключови моменти от естествената история и математическото знание. Разбира се, дълбоко в тази тенденция са и авторите на научна фантастика, които в своите прогнози винаги инкорпират знанието и научните постижения. На този фон особено се откроява и един писател, който в момента става хитово име и по света, и у нас – Бенхамин Лабатут. Неговите „Кога престаняхме да разбираме света“ и „Маниак“ са своеобразни енциклопедии, в които се запознаваме с откритията на ключовите физици и математици от 20. и 21. век. Но, и тук е голямото НО

във всички тези романи, те са така направени и написани, че потъваме в нови светове, без да мислим кое е плод на фактите, кое на фикцията, а знанието е вплетено в разказите, които са за тукашното и бъдещето, за човешкото и неговите възможности, за приламванията, но и краховете на човешкостта. И да го подчертаем отново – говорим за истории, които се четат с въннение и интерес и които правят научаването не просто привлекателно, а го показват като екзистенциален акт на самата човешка същност.

На този фон в съвременната българска литература се откроява една странна тенденция, която разбира идеята за истина буквално и превратно. Българските автори с охота подчертават, че предават историите на рода си, че слабо фикционализират и по-скоро преразказват родова памет или архивни документи. Тази тенденция е свързана с вълната, заляла родната литература, която можем да обобщим с етикета „назад към корените“. Търсят се етимологии, ловят се „най-българските“ думи, литературата се свежда до една имитация на история на езика или етимологична притча. За да стигнем до стряскащия факт, че в момента един новопоявил се роман – „Реките на времето“, се рекламира чрез изписаното на корицата „истински роман“. Този нонсенс, който трябва да назове факта, че съответният роман стъпва на родова история, на практика обезсмисля идеята за романово и се опитва с шум и криворазбрана претенция да представи като новост и откривателство баналната идея за най-нормална разновидност на исторически роман. Защото историческите романи по условие фикционализират действителни събития и винаги са онагледявали идеята, че историята, както казва Пол Риктор, е огледало на литературата. Но споменатият роман иска да грабне читателите, като им каже – ще четете истини.

Разновидност на тази мания е и идеята за „честното писане“. Все по-натрапливо в критически текстове и говорене за книги се налага определянето на гадена книга като „честна“. Припомням, че честен е синоним на пряк, откровен, искрен, добросъвестен. Погледнато така, кога една книга става нечестна? Честен ли е Борхес, когото плете своите фикционални загадки и игри? Или е нечестен, защото произведенията му са плод на развихрено въображение? Нима у нас сме се засилили да превърнем в достойнство сливането на фикция и действителност? Не е за вярване как сме започнали да пишем и говорим за литература в България в средата на третото десетилетие от новия век.

Паралелно на тази линия друга обсебя на родната ни литература е да вкарва реални персонажи от съвременното ни и да се разпорежда с тях по един странен начин. Ще отпратя към един дебютен роман, който беше доста похвален – „Романът на една жена без качества“ на Ралица Николова. В него се срещат недопустими коментари за реални личности – литературоведи, писатели, които част от читателите на този роман вероятно и лично познават. Но това не е експеримент, нито е оригинално, а е доста безвкусно банализиране и подмяна на фикционалното. То не добавя достоверност, а действа отблъскващо. Започнахме със световните тенденции, защото е видно, че българската литература разбира криво това как правдоподобието или фактологичността трябва да присъстват в литературата. Криво разбиране, което, уви, задълбочава идеята за провинциалност, а и е тъжно, че го наблюдаваме и при дебютанти. Мислех си, че времето на писания от типа на „Четвърта власт“ на Александър Томов е приключило с отмирането на Прехода.

АМЕЛИЯ ЛИЧЕВА

КАУЗАТА НА КНИГИТЕ

Зад кулисите на превода на „Тъжният тигър“

Интервю на Диана Фастре с Тодорка Минева

Наскоро бях в Лондон. Минах през култовата книжарница „Hatchards“ и си дадох сметка, че макар да чета доста, в ръцете ми рядко попада чуждестранна литература. Никое или почти никое име на автор не ми беше познато. Същевременно четенето на истории е най-добрият начин да откриеш други култури. Тогава осъзнах, че имам желание да се задълбоча в темата за превода.

За подготовката на тази публикация имах удоволствието да разговарям с Тодорка Минева, преводачката на бестселъра на Неж Сино „Тъжният тигър“ на български.

Д. Ф.

Д. Ф.: Какъв преводачески профил е необходим за превода на един роман?

Т. М.: Не мисля, че съществува характерен преводачески профил, безусловно необходим за превода на романи. Самата аз освен проза превеждам усилено съвременна френска хуманитаристика, но доколкото проблемите в нея намират отзвук в художествената литература, смятам за практически неотделими двете полета на превод. Случвало се е интересът и възбудеността да прочета, а по-късно и да преведа някой роман, да се дължи на хуманитарните текстове, над които работя, и обратното – художествената литература да ми послужи за насърчение за превода на някой основополагащ хуманитарен труд. И при двата вида превод търсенето на точната дума, на точния езиков регистър са от съществено значение. Но в един роман непременно трябва да доловиш и ритъма, да си дадеш сметка за формата, да разграничиш художествените похвати, да вземеш ясно решение как да предадеш глаголите времена (системите на времената в българския и френския език са доста различни). И ако в един хуманитарен текст в повечето случаи тезите са сравнително ясно и недвусмислено изразени, то в художествения текст (роман, разказ, стихотворение) алюзиите, внушенията, скритите цитати и позовавания, които трябва да разпознаеш, но не трябва да ги поднесеш наготово на читателя, са сериозно предизвикателство.

Д. Ф.: Как избирате правилния израз, когато имате няколко подходящи варианта? Обсъждате ли с автора?

Т. М.: Съмнението е основен спътник на всеки литературен преводач – винаги има риск да се превърнеш от преводач в предател. Препрочитам завършените преводи многократно, понякога се оставям лозиката на езика да ми подсказва кой от няколко варианта да предпочета, друг път се осланям

на мнението на редактора, който от позицията на външен наблюдател по-добре вижда неяснотите и грапавините в текста. Прибягвам до консултации с авторите само в крайни случаи, когато става дума за смяна на езиковия регистър или допълнителни уточнения по съдържанието, но не бих могла да изисквам от тях крайното решение. Преводът е отговорност – добре е преводачът да има смелостта да я поема.

Д. Ф.: Оказва ли ИИ влияние върху преводите, или все пак човешкото докосване е незаменимо?

Т. М.: Отнасям се критично към възможностите на ИИ при превода на литературни текстове. Той може да подсказва решения, но все още не успява да долови ритъма, нюанса, езиковия регистър, чувството за хумор, иронията... Не се доверявам напълно и на способността му да доставя достоверна информация. Конкретен пример отпреди седмица – на едно място в романа „Тъжният тигър“ Неж Сино споменава прочутата фраза на Арто, според която „никой никога не е написал, скулптирал, моделирал, построил, измислил нещо с друга цел, освен за да се избави от ада“. Според ИИ Арто е изказал тази мисъл в „Театърът на жестокостта“. Тъй като съм превеждала този текст преди години, но не си спомних за подобна максима, все пак проверих превода си, както и оригинала – не открих такава фраза. След усърдно търсене в мрежата установих, че цитатът е от есето „Ван Гог – самоубитият от обществото“.

Д. Ф.: Преводът също ли е вид писане? Внасяне на творчески елемент?

Т. М.: Може би не точно писане, по-скоро интерпретация, разбиране, умение да превърнеш един чужд свят в познат и близък, осланяйки се на езиковото гостоприемство. Тоест творческият елемент е задължителен.

Д. Ф.: Как се адаптират културните референции, без да се променя романът?

Т. М.: Живеем във време, в което всякаква информация е на един клик разстояние, или както се изразява Мишел Сер: „Нашата глава, това е компютърът“. Да обясняваш в бележки под линия културни, географски, исторически и прочее реалии през 2025 година означава, струва ми се, да подценяваш читателя на художествена литература. В такъв смисъл леката адаптация, описателният подход, съответното разширяване на фразата в самия текст – със съгласието на автора, разбира се – сякаш са по-добър вариант. Промяната не бива да бъде съществена, но така ще се избегне тромавостта на художествения превод, изпълнен с бележки, които вместо прочит и интерпретация на изходния текст, се превръща в негов коментар.

Тодорка Минева

Д. Ф.: Можете ли да гадете пример за работен документ (например лист с оригинална и преводна версия)?

Т. М.: Прилагам първата страница от превода, както и тази от френското издание на „Тъжният тигър“. Проблемът се отнася до епиграфа, който Неж Сино черпи от „Лолита“ на Набоков. На български съществуват два превода на романа и това изречение е представено по два различни начина: в първия вариант става дума за „малката сянка“; във втория – за „малкия призрак“. Този образ – „малката сянка“ или „малкия призрак“ – се появява неколкотократно в текста на Сино. Все още не съм решила окончателно кой превод да предпочета за епиграфа на „Тъжният тигър“.

Д. Ф.: Ще бъде ли заглавието преведено буквално?

Т. М.: Определено. Заглавието препраща към романа „Три тъжни тигъра“ на кубинския писател Гилермо Кабрера Инфанте и към мемоарите на американската писателка Марго Фрагосо „Тигре, тигре“, и двамата жертви на сексуално насилие в детството си. А също така се позовава на известното стихотворение „Тигърът“ на Уилям Блейк.

Д. Ф.: Бихте ли посочили три заглавия на книги, които са постигнали успех в България и са преведени на френски?

Т. М.: Ще спомена „Поразените“ (на Теодора Димова), „Остайница“ (на Рене Карабаш) и „Времеубежище“ (на Георги Господинов), и трите преведени от Мари Врина-Николова.

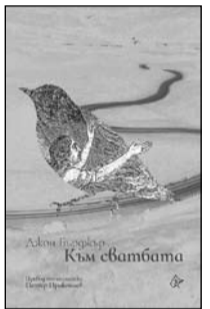

Newsletter *Chapitre*, #74 / 8.04.2025

Йоко Тавага,
„Пратеникът“, прев.
от японски Мартина
Неделчева, изд.
„Изток-Запад“, С.,
2025, 224 с., 23 лв.

Йоко Тавага, която от години живее в Берлин, е едно от важните имена не просто в съвременната японска, но и в съвременната световна литература. Носителка е на японските награди „Акутагава“ (1993), „Идзуми Кьока“ (2000), „Танизаки“ (2003), „Йомиури“ (2012), на наградата „Клайст“ (2016), Медал „Гьоте“ (2005), както и на Националната литературна награда на САЩ (2018) и на френската „Фрагонар“ (2023). През 2024 г. става член на Берлинската академия на изкуствата. „Пратеникът“ е може би най-известното ѝ произведение, което събира новели, фокусирани около темата за екологичните катастрофи и мрачните прогнози за бъдещето.

Джон Бърджър,
„Към сватбата“, прев.
от английски Петър
Прокопиев, изд.
„Лист“, С., 2025,
192 с., 18 лв.

Джон Бърджър е британски поет, романист и художник. Той е сред най-влиятелните изкуствоведи във Великобритания. Най-известната му работа е „Начин на гледане“ – книга, която излиза паралелно с четирисерийна телевизионна програма и която има дълбок ефект върху това как се оценяват днес визуалните изкуства. В труда си критичен твърди, че настъпването на масовите медици фундаментално преобръща нашето възприятие за изкуство. Поредицата „Начин на гледане“, с награда БАФТА, се смята за една от най-влиятелните програми за изкуство, правени някога в историята на телевизията. Камо писател печели наградата „Букър“ с романа си „G“. „Към сватбата“ е от късните му романи.

Джейми Мец,
„Свърхконвергенция.
Как генетиката,
биотехнологиите
и изкуственият
интелект променят
живота, професиите
и света“, прев.
от английски Ина
Димитрова, изд.
„Изток-Запад“, С.,
2025, 354 с., 37 лв.

Книга за разминаването между знанията и уменията за справяне с предизвикателствата, пред които технологиите изправят човешкото, но и опит за ръководство и ориентация накъде може се поеме, за да не бъде това бъдеще толкова стряскащо.

„Софийски музикални седмици“. Студии върху историята и настоящето на фестивала от Диана Данова-Дамянова: рефлексии и впечатления (прочит между редовете)

Сред историографските издания за музикална ни живот, които се появиха през 2024 г., книгата за фестивала „Софийски музикални седмици“ на Диана Данова-Дамянова предизвика у мен незабавна обратна връзка. Може би като негова свидетелка от тийнейджърска възраст, което оживява впечатленията ми от текста с многобройни спомени и останали в паметта ми картини от действителността на фестивала като моменти с формиращо значение. Колкото и да ни телепортира към дълбокия социалистически дух при първо прелистване, книгата проследява фестивалната хронология преди и след 1989 г., като обхваща огромна и сложна амалгама от детайли и контексти. Необятният архивен масив е рамкиран от конкретната тема да се разгледа българската музика в тази 55-годишна история, за което авторката на книгата е посветила повече от седем години: подробни приложения с всички премиерни изпълнения на български творби, имена на изпълнителите, точни дати и конкретна информация за всеки един концерт, пресичащи се от различни гледни точки данни, изведени като статистика и фактология, търсене и възстановяване на липсваща информация от непълни архив на историята на фестивала. Българската линия не е изолирана от многобройните препратки към останалата част от фестивалната история с чуждестранните гости и световния репертоар. Освен това има плътно изведена линия свързана със съвременните творби от чужди композитори, изпълнени за първи път у нас, което продължава по нов начин изследванията от 2009 г., когато излезе първата книга на Диана Данова-Дамянова „Musica Nova в българската музикална култура“. Сложната и динамична история на ръководството и организацията на фестивала е предадена пределно документално и представява възможно най-точна картина на нашата музикална действителност особено през социалистическата му история. Търсеният неутрален тон на представяне на фактите от авторката отвежда читателя, особено ако е свидетел на по-ранната история на фестивала, към това да направи своя собствена възстановка от прочетеното. Явно обективното око на отговорния историограф е на същия необходимост, защото след прочитане на която и да е част от книгата, моментално изниква тълкуването на тази документално обоснована фактология от субективната гледна точка на читателя: със сигурност всеки, който чете тази жива история на близкото музикално минало, би построил своето собствено виждане за това кое е важното за него, което се е случило, вероятно съвсем противоположно от нечие друго. Авторката е работила с наличните документи, писмените свидетелства от останалите в архива на фестивала концерти и източници, свързани със сложната му организация от самото начало през 1970 г. Изникват неочаквани или добре забравени факти и моменти. Например за първи път името на създателя на фестивала Богомил Стършенов е споменато точно толкова пъти, колкото е необходимо – едно забавено с поне четири десетилетия признание, което българската музикална общност дължи на този музикант и

обществена личност с огромно значение за организираната музикален живот в столицата и страната, пианист и професор по пиано с изискан висок вкус и няколко говорими и писмени езика в елементарната си култура на общуване с най-различните кръгове от нашето и международното общество на музикантите. Музикантските критерии, които Богомил Стършенов поставя в основата на фестивала се усещат дори и днес, повече от половин век след това, което е заложил с неговото създаване.

Желанието да споделя това, което прочетеното съживи в мен, е много силно от връзката ми като изпълнител в програмите на фестивала през годините. Дълбоката струна, която ме накара да се върна назад пет десетилетия, е формулировката за целта на фестивала за „срещата между Изтока и Запада“ от неговите създатели. Заг тази наглед проста и доста поизтъркана вече фраза се крие толкова ненаписана история от натрупвания и нюанси към същинската история на всеки един концерт, нечие гостуване, в много случаи единствено и възможно единствено в рамките на фестивала. Този вид спомени, далеч от предмета на тази книга, но директно предизвикани от нея, не са достигнали необходимата полемичност сред музикантството ни и всяка подходяща възможност за тяхното разглеждане допринася за по-истинското усещане и нов поглед към миналото, както и по-загълбочен щрих към неговата преоценка. Например такива спомени за програмите на големите изпълнители, свирили на софийската сцена на фестивала като Рихтер, дават обширно поле за връзки, препратки и гледни точки, които биха обогатили един млад днешен изпълнител много по-пълноценно.

През 70-те години на ХХ в. разведвяването на отношенията със западната култура е особено осезаемо в музиката като най-универсалното изкуство, чрез което най-пряко се прокарва линията на конвергенция между двете култури – на Изтока и на Запада, без видими несъответствия между двата начина на мислене, организация и подходи. Един по-критичен прочит обаче, особено от дистанцията на изминалото време, може да долови нишката на проследяване в книгата на хипокризията в третирането на понятието култура по време на развитото социалистическо общество, в чиято рамка добре съжителстват противоположни, дори взаимоизключващи се принципи на действие. Колкото и пъти да биват разказвани, никога не е в повече да се преразказват наново – с натрупването на нови гледни точки и вървенето напред, фактите придобиват още по-нюансирано значение и така има шанс да бъдат разбрани от тези, които не са ги изживели. Например първото издание

изключителни изпълнители и автори, премиери на творби, които иначе не са достъпни на изолираната ни от голямата култура на света събития.

За мен същественият принос на книгата е разказът за драматичните промени, през които преминава фестивалът и неговият екип след 1989 г. За една така дълго работила социално-обществена и културно-организационна музикална структура с държавна бюджетна подкрепа и тотална организация промените към преминаване на самостоятелна издръжка и проектен принцип наравно с всички други демократизиращи методи на културен мениджмънт са шок, чието управление и овладяване е бабен и драматичен процес. Темата е много обширна и трудна, недостатъчно изследвана, в случая стъпваща върху непоказвани към момента запазени документи, позволяващи днешна гледна точка към събития с близка историческа дистанция. Именно в това отношение книгата на Диана Данова-Дамянова дава сериозен фактологичен и документален материал и много въпроси намират своите отговори, резултат на дълго търсене следи и свидетелства. За първи път четем подробности по въпроса за дълго подготвяната, но несъстояла се в София Генерална асамблея на Европейската асоциация на музикалните фестивали през лятото на 1989 г., която в последния момент се мести в Истанбул, а на директора на фестивала Петър Ступел, с големи усилия и дипломация, бива разрешено да пътува до там като обикновен делегат. И това е заради „голямата екскурзия“ и изселването на българските турци. Много истини, останали встрани от общия поток, могат да се открият при внимателно четене и въпреки тях общото впечатление от текста съвсем не е пряката обвързаност на фестивала със социалистическата култура или пък трудностите, които той преживява от постепенното му освобождение от държавна подкрепа, а една отдадена на истинските европейски музикални ценности посока, която винаги се е стремела да не е политически обаяна и преди, и след 1989 г.

Линията на българските творби на фестивала и разглеждането на някои от тях като важни негови акценти за модерната история на българската музика говори сама по себе си за позицията на авторката и отново напомня предишната ѝ книга за Musica Nova. Оказва се, че и за историка, стремящ се към пределна обективност, не е възможно да се отдели от своите ценности, следвана линия и усет към истината и честност, достойно открояващи високото ниво на „Софийски музикални седмици“ – най-дълголетния столичен международен музикален фестивал. Мисля, че следващата стъпка, за да може тази книга да бъде четена като един от основните източници за концертната ни практика през изминалия половин век, е да се изтъкува през погледа на субективния музикант, който чрез личните си свидетелства и споделените си мнения да насочи незрелия и неопитен млад изпълнител в посоката, която е джирила фестивала досега и ще го джири занаят.

АНЖЕЛА ТОШЕВА

Диана Данова-Дамянова, „Софийски музикални седмици“. Студии върху историята и настоящето на фестивала, Институт за изследване на изкуствата, С., 2024

Сюрреализъм, кафенета и много, много котки: защо японската проза е в подем

От истории за отчуждение до книги, носещи утеха – японци са написали почти половината от най-добре продаваните романи в Обединеното кралство. Какво се крие зад този успех?

Джон Селф

Всеки, който е влизал в книжарници през последните няколко години, е забелязал, че японската проза преживява необичаен разцвет. Статистиката сочи, че 25% от продажбите на всички преводни книги в Обединеното кралство са написани от японци. Тази доминация е още по-впечатляваща през тази година: числата показват, че 43% от най-продаваните 40 преводни книги за 2024 г. са създадени от японски автори. На върха на тази класация е сатиричният и социално чувствителен криминален роман „Масло“ на Азако Юзюки. Популярността на съвременната японска литература не е ново явление във Великобритания. През 90-те години на миналия век двама японски писатели направиха пробив на книжния пазар на Острова и книгите им придобиха статут на култови хитове. Получилият световно признание Харуки Мураками беше изстрелян в стратосферата, когато през 1998 г. издателство „Харвил Прес“ публикува романа му „Хроника на птицата с пружина“. Тази седмица излезе неговият петнадесети роман – „Градът и неговите несигурни стени“. В него Мураками разказва историята на мъж, който пътува до опасан със стени мистериозен град в търсене на жената, която обича. Той се озовава в странен свят, изпълнен с библиотеки, карти и сънища. Какво се крие зад трайния успех на книгите на Мураками, които съчетават самотни персонажи с джаз, котки и фентъзи елементи? Скот Парк, който работи в независимото издателство „Уотърстоунс“, отговаря така: „Неговите текстове са достъпни и странни“. Добавя, че Банана Йошимото става популярна на Острова преди Мураками. „Важно е да кажем, че тя го предшества“. Преводите на нейни книги излизат в края на 80-те и началото на 90-те години, включително романът ѝ „Кухнята и гушерът“, който се вглежда в живота на отчуждена млада жена, която се опитва да превъзмогне лична трагедия.

И двамата японски писатели са критикувани от носителя на Нобелова награда за литература Кензабуро Ое в есе от 1990 г.. Той казва, че техните книги „пресъздават опита на млади хора, които са безразлични или негативно настроени към политиката и се чувстват комфортно в младежката си субкултура“. Много елементи, които ги обединяват – отчуждение, сюрреалистични черти, съпротива срещу очакванията на обществото – присъстват и в най-добре продаваните японски книги в момента. Но едва през миналото десетилетие различни по жанр японски романи се налагат на книжния пазар във Великобритания. Рязко се увеличават преводите на криминални романи – класически и съвременни: сред 20-те преводни заглавия в този жанр, наред с „Масло“ на Юзюки, виждаме „Токио експрес“ на Сейчо Мацумото, чието действие се развива през латната епоха от японската история¹. Нараства и броят на преводни книги, представящи женската перспектива, сред които автори можем да посочим Саяка Мурата, Хироми Каваками и Миеко Каваками.

Публикуването на книгата на Мурата „Жената конбини“ през 2018 г. е „повратен момент“, казва Джейсън Артур, асоцииран директор в издателство „Гранта“. Романът проследява живота на 36-

годишната Кейко, която полага огромни усилия да се впише в социалната си среда, но намира удовлетворение в рутинната работа в малък магазин. Той е първата от трите книги на авторката, публикувани от издателството, като от тях са продадени повече от половин милион екземпляра. „Мурата е явление“, казва Артур. „Ролята на „Жената конбини“ за бума на японската литература не е преувеличена“, съгласява се Алисън Финчър, която поддържа сайта „Четете японска литература“.

Успехът на книгите на Мурата „наистина е изумителен“, казва нейната преводка на английски Джини Такемори и добавя, че читателите са склонни да видят „Жената конбини“ като текст, посветен на хората, страдащи от аутизъм. „Писателката приема спокойно тази интерпретация, въпреки че не е възнамерявала да прави това. Тя загатва, че онова, което приемаме за нормално, всъщност изобщо не е такова“. Такемори изиграва ключова роля за бума на интереса към преводите на романи, написани от жени. Финчър изтъква, че твърдението за „превес на книги, създадени от жени, не отговаря на истината. Мисля, че през 2023 г. имаше паритет. Не и през изминалата година“.

Тя изтъква кумулативния ефект от популярността на жените писатели върху книжния пазар. „Издателите преминават от въпроса: „Може ли да ни предложите друг Мураками?“ към „Може ли да ни предложите друга Мурата?“. Все пак в желанието за надграждане на успеха виждаме и търсене на повърхностни сходства. Това е очевидно не само в стремежа на издателите да открият следващия голям роман, изследващ отчуждението, но и в издаването на т.нар. книги, носещи утеха, които са истинският двигател на интереса към японската проза. Тези романи, известни в издателската индустрия като „лековити“ или „стоплящи сърцето“, често са пренебрегвани в специализираните издания, но представяват повече от половината от най-добре продаваните преводни книги от японски език през годината. В тях откриваме повтарящи се елементи и пространствени топоси: кафенета, книжарници и библиотеки, и най-вече котки. През 2017 г. е публикувана книгата „Хроника на пътуващата котка“ от Хиро Арикава, от която са продадени повече от милион копия. Книгите в този жанр преодоляват разделенията между поколенията и се харесват както на възрастни читатели, така и на младото поколение. Притежават черти, които сме срещали и преди, например в „Алхимикът“ на Паулу Коелю, който са разविшани и представени по-атрактивно за читателската публика.

Литературните наблюдатели се отнасят пренебрежително към тези книги. Издателката Джейн Лоусън не се впечатлява от тази реакция, защото издателство *Doubleday*, в което работи, продава този тип романи в големи тиражи. „Приемам спокойно факта, че хората са малко завистливи и високомерни“, казва тя. Издателите знаят как да се адаптират към наложилите се тенденции. Литературният агент Ли Канкуин споделя, че книга с документална проза е издадена със заглавие, различно от оригиналното, за да отговори на съществуващата мода. Издателството избира заглавието „Жената от книжарницата“, което напомня за популярния роман „Жената конбини“, и се радва на добри продажби.

Мотивът с котки на кориците на книгите е толкова популярен, че присъствието на котки в самата

книга става излишно, споделя блогърът Тони Малоун. Наскоро прочел роман на Сатоши Ягисава, който е сред петте най-популярни преводни книги за 2024 г. „Има котка на корицата, няма котка в книгата, домашният любимец дори не се споменава. В романа продължение виждаме две котки на корицата“. Преводчката Такемори добавя, че японската проза е „безсрамно сантиментална“ и е превела няколко книги със сходна тематика, които включват „Тя и нейната котка“ на Шинкау. „Не съм голям фен на сантименталността, продължава Такемори, но наистина харесвам тази тънка книжка. Трябваше да полага големи усилия, за да не звучи прекалено романтично и сладниково на английски“. Тя подчертава, че този жанр не е толкова популярен в Япония. „Междувременно, казва Финчър, има читатели, за които „утешаващите“ романи са врата към по-широкия свят на японската проза. Техният успех проправя път на други, по-сериозни текстове, които в противен случай не биха видели бял свят“. Интересът на издателствата към преводни книги, принадлежащи към популярни за момента жанрове, като криминални романи, проза, посветена на млади жени, и книги, които развличат и носят утеха, води до пренебрегване на други жанрове, които се радват на голям читателски интерес в Япония. „Не виждаме достатъчно книги в жанра научна фантастика и хорър, или литература, занимаваща се със

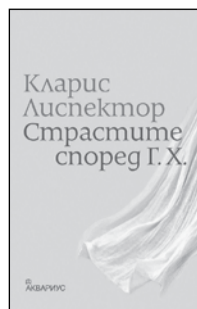
свръхестественото.

Не са много и любовните романи, ако изключим манга книгите и леките текстове, прицелени в тийнейджърска и младежка аудитория“, казва литературният агент Ли Канкуин. Има силна традиция

„Япония в жанра исторически роман, но към тези книги няма особен интерес“. Ако оставим настрана доминацията на няколко жанра, има ли нещо специфично в японските романи, което допада особено на читателската аудитория във Великобритания? Канкуин казва, че почти всички съвременни японски книги са написани от автори, израснали в урбанизирана среда. Този урбанизиран пейзаж е едновременно познат и екзотичен за публиката тук. Малоун твърди, „че хората харесват „дружостта“, стига да не е твърде различна от познатото в техния свят. Една комфортна дружост“. Такемори отбелязва, че в Япония границата между добро и зло е по-размита, а финалът на книгите често дава възможност за по-свободна интерпретация. Дали японската проза скоро няма да изгуби своето очарование за публиката в една индустрия, водена от модни тенденции? Дали вече кривата е достигнала своя връх? „Винаги е имало такива вълни в издателския бизнес“, отговаря Канкуин. „Тази мода ще премине. Нямам нищо против интересът към книгите с котки да затихне. Но други преводни книги от японски ще запазят своето присъствие“. В крайна сметка това, което продава художествената литература, независимо дали идва от Япония и към кой жанр принадлежи, е нейната общовалидност, прекосяваща жанрови и езикови граници.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 23 ноември 2024

Кларис Луспектор, „Страстите спорег Г. Х.“, прев. от португалски Иван П. Петров, изд. „Аквариус“, С., 2025, 238 с., 21 лв.

В статията си от 1979 г. „Да живее портокалът“ Елен Сиксу отделя специално внимание на писането на Кларис Луспектор и отбелязва, че бразилската писателка има специфично женско отношение към нещата, което избуява господството и владеенето им, а демонстрира една специфична стимулираща загриженост по отношение на тях. Във второто си преработено издание на „Как да четем световната литература“ нък Дейвид Дамрош причислява писателката към новите световни автори и отделя специално внимание на сборника ѝ „Семейни връзки“, както и на първия ѝ роман „Близко до дивото сърце“. Не само за Дамрош, принципно в различните курсове към катедрите по компаративистика Кларис Луспектор дели място с Джоис, Улф, Кафка. Според критиците ѝ още първият ѝ роман, публикуван през 1943 г., когато тя все още е студентка, въвежда в бразилската литература вътрешния монолог и потока на съзнанието. Всичко това можем да видим и в настоящия роман, който ще уплатни присъствието на Луспектор на български.

Илко Димитров, „Сегем поему“, УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2025, 74 с., 16 лв.

Това е втората книга от новата поетична поредица на Университетското издателство на Софийския университет, великолепно оформена от Неда Ангелова. След Виргиния Захариева в нея се представя Илко Димитров. Книгата затвърждава представата за високата, философска поезия, която създава Димитров. Тя е разтърсваща, пророческа, питаща се за природата на човешкото, смисъла и крайността. Като специфичното е, че тя е колкото за света и човека, толкова и за България и България, видяна като територията на нашата осъденост и съдбовност.

Петер Флам, „Аз?“, прев. от немски Даря Хараланова, изд. „Аквариус“, С., 2025, 184 с., 16,99 лв.

Петер Флам е творческият псевдоним на германския писател и психиатър Ерих Мосе (1891-1963). Новооткрит неотдавна, неговият основен роман „Аз?“, публикуван през 1926 г. и наречен от тогавашната критика „книжен Вулкан от страсти и страдания“, провокира съвременните читатели не само с дълбаенето в психиката и търсенето на отговори как се формира идентичността, но и с теми като войната, Европа, поуките от историята...

¹ Период, обхващащ годините между 1603 и 1868, когато в Япония управлява шогунатът Токугава. Той се характеризира с икономически растеж, строг обществен ред, изолационистка външна политика, мир и подем на изкуствата и културата. – Б.пр.

Да си спомним за Жак Брел

На 9 октомври 1978 г. почива от рак белгийският поет, певец, композитор и актьор Жак Брел (роген през 1929 г.).

Смъртта най-сетне успява да замъкне под венчилото този, който с насмешка я наричаше „старата мома“. Човекът, който твърдеше, че не е толкова важно да се раздаваш за хората, колкото да им подариш нещо, докато се раздаваше за тях, наистина ни подари много.

За своя 49-годишен живот Големият Жак създаде и изпя стотици песни, изигра няколко роли в киното и театъра, плени и разби много женски сърца.

Подари ни чрез песните и изпълненията си един свят, многолик като Амстердам, вкусен като бирата, тръпчив като любовта, изпълнен с белгийска сърдечност и френска изтънченост. Свят, винаги истински и с болката, и с възторга, с тъгата и с щастие, със своите противоречия. Свят, гостъпен, но и респектиращ със своята жизненост и изпят на един дъх. Свят, описан честно и без фалш, свят, цветен като живота на своя създател – Жак Брел.

Вулканичната му енергия, с която изживяваше песните си на сцената, ни кара да потръпваме и днес. В тези песни е истинският му характер – без лъжи и преструвки, винаги на ръба, винаги до крайния предел.

Тези изпълнени с любов песни ни завладяват не само с разпърсващата си интонация, но и със страстните си и емоционално въздействащи текстове.

АТАНАС СУГАРЕВ

Пада сняг над Лиеж

Пада сняг, пада сняг над Лиеж.
За да пада, снегът ръкавици си слага,
цял Лиеж пак е в скреж,
а реката в дъга се протяга по челото на шут беловежд.
Този сняг всеки вик рязко скрива -
на децата сред шумни игри,
на минути, на птици дори,
скрива всичко и черно, и сиво.
А Маас пак пресича града мълчаливо.

Пада сняг, пада сняг над Лиеж
и така се върти този снежен валеж,
че не знаеш дали пада сняг от небето
или пада в небето Лиеж.
Този сняг дава знак
и за нежност, и брак
на куп влюбени двойки, които
се разхождат в Лиеж на открито
навред по площада.

А снегът все си пада
и реката напред мълчаливо го носи.

Тази нощ пада сняг над Лиеж и над моите мечти и въпроси,
а реката напред мълчаливо ги носи.

Бъдещата любов

Щом си патил, струваш ти за двама,
казва всеки истински глупак.
Ала аз твърдя, че е измама,
хубаво е да си влюбен пак.

Аз знам, че тази следваща любов
за мен ще бъде нова неудача
и виждам капещия лист във здрача,
пристъпвайки към този празник нов.
Аз знам, че ще съм твоят нов трофей,
макар и да не знам ти как се казваш.
Блатата окоават в своята пазва
реките с шепот тих и лек повеи.

Аз знам, че тази следваща любов
до следващото лято ще е с мене.
Два пътя имат за целувка време
едно кръстовище – закон суров!
Аз знам, че ми вещае куп беди
блаженството, което ни очаква.
Молитва знам, която се изплаква,
когато другият ни победи.

Аз знам, че в тази следваща любов
със теб ще си останем изиграни.
Ще мислим, че сме с нея оковани
и другият на всичко е готов.

Аз знам, че нежността ни неизбежно
ще ни превърне в лодки врагове.
Но също знам и лодки врагове,
поели заедно на лов за нежност.

Щом си патил, струваш ти за двама,
казва всеки истински глупак.
Ала аз твърдя, че е измама,
хубаво е да си влюбен пак.

Остани при мен

Остани при мен
Нека всичко с теб
Да забравим днес
Миналия ден
Времето дори
Острите слова
И как след това
Всеки се кори
Че в невесел час
Е убил без жал
Чрез въпрос – кинжал
Щастие то в нас
Остани при мен
Остани при мен
Остани при мен

Ще ти дам дори
Перли от дъжда
Дошли от страна
Дето не вали
След смъртта ми знай
Ще се възродя
Да те позлатя
Цяла в светлина
Кралство на мечти
Ще създам аз тук
Крал ще е Амур
А кралица ти
Остани при мен
Остани при мен
Остани при мен

Остани при мен
Ще ти посветя
Шеметни слова
Ще ги разбереш
И легенда знам
Как във любовта
Дважди две сърца
Изгорели с плам
Ще ти кажа сам
И за онзи крал
Който бил умрял
Че не те видял
Остани при мен
Остани при мен
Остани при мен

Случва се вулкан
Обявен за стар
Като ураган
Да изригне с жар
Случва се земи
Даже след пожар
Щедър урожай
Да родят сами
За да заблестят
Небесата в мрак
Чер и ален цвят
Ще се слезат пак
Остани при мен
Остани при мен
Остани при мен

Остани при мен
Ще застина аз
Без създи без глас
Скрит уединен
За да гледам как
В танца се въртиш
Как се смееш пак
Как се веселиш
Ще откривам днес
Сянката след теб
И след твоята длан
И след твоя пес
Остани при мен
Остани при мен
Остани при мен
Остани при мен

Пияницата

припев:

Налей ми друже чаша
дай другата завчас
налей и ще вървя
о не сега не плача
припявам си през смях
но страдам че съм аз
налей ми друже чаша
налей ми друже чаша

Наздравница за теб
че ти твърдиш сега
че всичко е наред
че ще се върне тя
дори и изигран
ако си ти лъжлив
след час ще съм пиян
и пак ще съм щастлив
другарите за тях
налей сега да пия
та веселия смях
чрез тях да преоткрия
дори и те без свян
да ми обърнат гръб
след час ще съм пиян
и без да чувствам скръб

Наздравница за мен
кой иска с мен да пие
на танц при тоз рефрен
празнувайте и вие
дори от вас презрян
и паднал в мръсна кал
след час ще съм пиян
без капка срам и жал
сега да почетем
момичетата свежи
които ще са с мен
а после ще зарежа
но щом при моя блян
и те си правят пас
след час ще съм пиян
и без да чувствам страст

За курвата сипи
сърцето ми разбила
налей че ме боли
налей че губя сила
макар в създи облян
не искам да съм груб
след час ще съм пиян
безчувствен като труп
да пием нощ след нощ
за участта ми тежка
за всеки жребий лош
за мъката човешка
сега съм изтерзан
сега ще пия аз
след час ще съм пиян
и ще загубя сваят

Налей ми друже чаша
дай другата завчас
налей и ще вървя
о не сега не плача
припявам си през смях
но страдам че съм аз
налей ми друже чаша
налей ми друже чаша

на стр. 15

Ала Азизли, Unsplash+

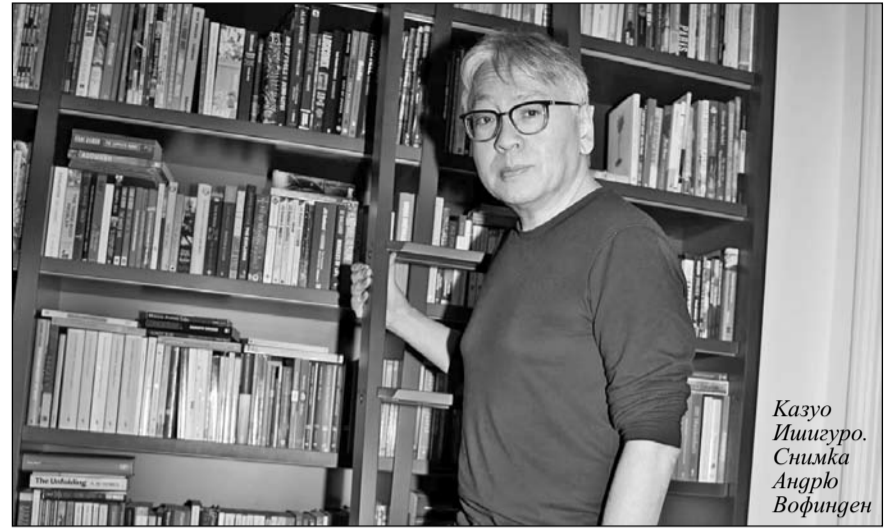
Изкуственният интелект ще стане много добър В манипулирането на емоциите: Казуо Ишигуро говори за бъдещето на литературата и истината

20 години след издаването на романа „Никога не ме оставяй“ носителът на Нобелова награда за литература споделя свои мисли за ролята на автора в света на постистината

Алекс Кларк

Пристигам в апартамента на Казуо Ишигуро в Централен Лондон в един сив, особено студен и ветровит ден и веднага потъвам в атмосфера, изпълнена със спокойствие и уют. Светлината е приглушена, мебелите са в бяло, а кафето – направено от Лорна, съпружата на писателя – силно и ароматно. Ишигуро, навършил 70 години, носител на Нобелова награда и рицарско звание, донеся превъзходен кейк и веднага демонстрира своето внимание и загриженост. Студено ли ми е? Гладен ли съм? Притеснявам ли се дали записващото ми устройството ще работи добре? Това внимание към най-малкия, дори най-обикновен детайл, е видимо във всички негови произведения. От „Неутешимите“ до „Остатъкът от деня“, Ишигуро е автор на някои от най-разтърсващите и запомнящи се романи през последните 40 години. Но никога друга негова книга не е така обичана от читателите, както шестият му роман „Никога не ме оставяй“, който е адаптиран не само за широк екран, но вече и за театралната сцена. 20 години след появата си на книжния пазар книгата намира много нови читатели; тя е началната точка на тематично изследване, което формира нейните наследници – „Погребаният великан“ и „Клара и слънцето“. И трите книги, смята Ишигуро, са центрирани около най-базовия и неизбежен факт: всички ще умрем и все пак трябва да живеем така, сякаш това няма да се случи. „Никога не ме оставяй“ рисува картина на общество, което клонира деца, за да осигури „млади“ органи за трансплантации, утвърждава живота на други хора; след две или три недоброволни „донорства“ младежите клонинги умират. В средата на бъдещите донори се разпространява слух, че в определени случаи – ако успеят да докажат, че са влюбени например, – е възможно да се направи изключение и животът им да бъде пощаден. Именно тази вяра – надеждата, че има средство за спасение – изпълва книгата със силен емоционален заряд. „Някъде дълбоко в себе си, на ирационално ниво, не се примиряваме със съдбата си, казва Ишигуро, и жадубаме тази специална милост – да бъдем пощадени. Не мисля, че това се случва, защото искаме да живеем още и още, и още. Смятам, че причината се крие в нежеланието ни да се сблъскаме с болката, страданието и самотата, които идват със смъртта. Страхуваме се от загубата на любими хора. Страхуваме се от раздялата.“ Заглавието на романа е текст от песен, която Катю – героинята, която разказва историята от своя гледна точка – слуша отново и отново по време на престоя си в училището-интернат, където учат децата клонинги. Ишигуро създава тази песен, която по-късно е записана от неговия приятел и сътрудник, джаз музиканта Стейси Кент. Това е романтична песен, но нейното жаловито, умолително послание може да бъде насочено не само към любимия човек, но и към самия живот; тя е молба за продължение и близост. „Смятам, че този копнеж е породен от инстинкт, който е силен във всеки от нас. В него има нещо тъжно, но и достойно за възхищение. В тази жажда виждаме кураж и потвърждение на красотата на съществуването: не е лесно да създадеш и укрепиш любов, семейство, приятелства, но аз го направих – със сигурност можем да го направим всички ние, просто се нуждаем от малко повече време.“ „Никога не ме оставяй“ е дълго обмисляна книга, както обяснява авторът в своя предговор към новото издание. Много години идеята за нея присъства само в мислите му; Ишигуро скицира сюжет за група ученици, чийто живот – вероятно в резултат на инцидент, свързан с радиация – е много по-кратък от този на връстниците им. Пробивът е резултат от съчетание между външни фактори и целъване на точния момент: засиленият интерес в обществото към потенциалните ползи и опасности от клонирането и промените на литературната сцена, които създават възможности за допускане на техники и практики от спекулативната проза в пространството на високата литература. „Позволех си да използвам така наречените „жанрови тропи“, обяснява Ишигуро. „Не го направих, защото бях твърде смел или нещо подобно. Мисля, че климатът около мен се промени; следващото поколение писатели, около 15 години по-млади от мен, не виждаха нищо странно в това, поне онези от тях, които бяха мои приятели – Дейвид Мичъл и Алекс Гарланд.“ „Никога не ме оставяй“ съдържа елементи от дистопичната научна фантастика, но се свързва и с друг

налагащ се жанр. Неговата читателска аудитория значително се разширява, особено сред младите хора, в сравнение с други книги на Ишигуро, включително „Остатъкът от деня“. „Една от причините за популярността на романа се дължи на факта, че може да бъде определен като „юношеска“ литература, въпреки че във времето, в което е написан, този етикет все още не съществува. Това не означава, че е специално насочен към младите хора; все пак текстът съдържа много от темите, характерни за тази литература: общностите в училище, ревността, малките битки за власт и популярност. „Никога не ме оставяй“ продължава да печели нови читатели – смятам, че тази тематика е една от предпоставките за това; имаме роман за юноши, който прераста в нещо друго.“ Писателят говори за усещането за изолация и капсулиране, характерно за литературната среда преди 90-те години на миналия век: писателите, издвояващи се наред с него и включени в списъка на списание „Гранта“ от 1983 г. за най-добри млади британски автори – Мартин Еймис, Салман Рушди, Джулиан Барнс и Пат Баркър – формират поколение, което е тясно свързано с предшествашите ги писатели. „В „Съвдъей Таймс“ под наша обща снимка пишеше: Дали тези автори ще бъдат бъдещите Уилям Голдинг и Греъм Грийн?“, си спомня Ишигуро. „Бяхме като членове на затворен клуб и от нас не се очакваше да участваме в процесите извън него. Въпреки че не печелехме много пари и не продавахме книги си, се чувствахме горди – определяхме се като истински писатели, които разбират същностите ценности на литературата и стойността на книгите, създадени от другите в споделеното ни пространство. В нашия тесен кръг гледахме отвисоко на жанровата литература“. Питам го за носителката на Нобелова награда за литература Дорис Лесинг, която опровергава тези наблюдения. Той се усмихва и замислен се съгласява с мен: „Предполагам, че не е обръщала внимание на тези неща. Следвала е въображението си, както прави и Маргарет Атууд в по-скорошно време.“ Когато литературният пейзаж започва да се променя, Ишигуро е в добра позиция като влияние и темперамент, за да се възползва от това. Той от дете обича да чете и създава комикси, а страстната му любов към музиката и киното му дава различна перспектива към идеята за смесване на стихове и жанрове. Негови герои са Боб Дилън, който съчетава протестна музика с рок, кълтри и уесърън, Майлс Дейвис и Пикасо; непрекъснато променяният се Стенли Кубрик, създава „Портокал с часовников механизъм“, „2001: Космическа одисея“ и „Бари Линдън“ го вдъхновяват в света на киното. Казвам му: „Не сте ли донякъде и вие като тях: в ранните ви романи мястото на действието е в Япония, в „Остатъкът от деня“ – в голямо английско имение, а в „Неутешимите“ реалността е неясна и неуловима като в сън?“. „Да“, отговаря той, смеейки се. „Правя го съзнателно, защото подражавам на Боб Дилън и Стенли Кубрик“. Ишигуро пише проникателно за склонността на хората да се поддават на самоизмама и да запъват в противоречия. Способността му да прозира мотивация, прикритата под повърхността, е насочена и към самия него. Въпреки ентузиазма, с който използва различни жанрове и стихове, е поразително настойчив в твърденията за собствените си ограничения. Когато говорим за предпочитанието му към наративи в първо лице и присъствието на различни гласове, задаващи тона и свържанието на романите му, прави открито признание: „Трябва да използвам максимално силните си страни и да избягвам недостатъците“. И добавя: „Не смятам, че съм голям писател“. Трудно ми е да не изтъкна в този момент факта, че е спечелил Нобелова награда за литература. „Съществуват различни начини да пишеш добре. Един от тях е да създаваш красива, виртуозна проза. Няма съмнение в това. Понякога се чува как е възможно да съществуват толкова майсторски написани текстове“. – „И не смятате, че можете да правите това?“ – „Не, не мога. Това не е въпрос на избор“. Казвам, че е блестящ в създаването на атмосфера и хипнотизиращо усещане за озоваване в необичаен, смущаващ свят: в романите на Ишигуро винаги попадаме на място, което хем разпознаваме, хем е крайно непознато, ставаме свидетели на събития, които оценяваме като решаващи и съдбоносни, но същевременно ни е трудно да разгадаем докрай, оказваме се в компанията на персонажи, които едновременно са мотивирани и разколебани да вървят в определена посока. Разбираме, че в момента писателят работи върху книга, чието действие протича в купе на влак; вече можем да си представим колко клаустрофобична

Казуо Ишигуро. Снимка Анджо Вофинген

ще бъде тази среда, колко объркани пътниците във влака и колко неясно важен смисълът на това пътуване. „И все пак, обяснява той, основният тон в романа е по-лек и безгрижен; текстът е нещо като антидот на напрежението при пътуване, което изживява, докато рекламира филма „Да живееш“ (2022) – римейк на лентата на Куросава „Кіги“; Ишигуро е съсценарист на филма и пренася действието му в Лондон през 50-те години. Главният герой, неизлечимо болен мъж, който работи като чиновник, се изпълнява от Бил Нау. Когато предложил ролята на актьора, писателят се обърнал към него с думите: „Бил, имам роля, с която ще спечелиш „Оскар“. Нау наистина е номиниран за престижната награда, но губи надпреварата от Брендън Фрейзър за изпълнението му в „Китът“. Едно от нещата, върху които разсъждава напоследък, е отговорността му като писател. „Станал съм особено внимателен заради способността на автора да събужда емоции у читателите – дар, за който съм хвален. В своите аргументи Нобеловият комитет изтъкна „емоционалната мощ“ на моята проза. И именно така оправдавам своето творчество. Бих казал, че от него няма да научите много неща за исторически събития и факти. Писателите откриват емоционални истини, които няма да откриете в документалната проза“. През последните няколко години обаче наблюдава с нарастваща тревога далеч по-тъмните измерения на процеси, които целят силен емоционален отклик – начина, по който политически движения манипулират хората, провокирайки техните инстинкти и чувства. „В тръмпистката ера на постистина виждаме безпощадна атака към утвърдените новинарски медии. Не само от страна на Тръмп, това е обща атмосфера, в която можеш да отречеш фактите, които не харесваш, и да заявиш, че за теб съществува алтернативна емоционална истина“. Тези процеси могат само да се задълбочат с нарастващата мощ на изкуствения интелект. „Той ще стане много добър в манипулирането на емоциите. Смятам, че сме на ръба това да се случи. В момента мислим за автоматичния анализ на огромни масиви от информация. Но съвсем скоро ИИ ще се научи да предизвиква определени емоции у хората – гняв, тъга, радост. Вероятно ще има значително влияние и върху изкуството“. Наскоро Ишигуро се обърнал към правителството с искане за защита на творбите на писатели и художници от хищническите домогвания на технологичните гиганти, описвайки настоящия момент като важен кръстопът. „Ако използвам способността си да провокирам емоционален отклик у читателите в името на историите, които разказвам, това би било нещо ценно“, казва Ишигуро. „Същевременно се тревожа и се чувствам неловко – не ме хвалят заради изискан стил или защото посочвам големите несправедливости в този свят. Винаги изтъкват способността ми да разплаквам хората“, смее се той. „Затова ми дадоха Нобелова награда“. Това е така, но въпреки тревогите му, историите, които разказва, ще продължават да бъдат източник на истинска наслада за читателите. Питам го дали романите му са част от неговата психология, от вътрешния му пейзаж. „По някакъв начин ги чувствам твърде далеч от себе си. Класическата аналогия са децата: много близо са до теб, след това тръгват по свой път, но оставаш свързан с тях“. Замисля се. „Те са мои творения, но зная, че човекът, който съм, е поел в друга посока“.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 8 март 2025

18-ото издание на Международния фестивал за съвременен танц и перформанс „Антистатик“ завзема София през май по мотото „Жестове на съпротива“

През месец май София се превръща в епицентър на артистична съпротива срещу конформизма с 18-ото поредно издание на Международния фестивал за съвременен танц и перформанс „Антистатик“, което се провежда по мотото „Жестове на съпротива“.

„Какво означава да устоиш чрез тялото? Може ли един жест да бъде акт на неподчинение? От деликатния отказ до експлозивното движение – съпротивата в танца е едновременно телесна и символна. В свят, който изисква конформизъм, избираме да танцуваме срещу течението. Правим го заедно с артисти, които трансформират ограниченията в нови наративи на съпротива и визии за общо, свободно бъдеще“ – мотивират избора си на тема тримата създатели на „Антистатик“ Ива Свещарова, Вили Прагер и Стефан А. Щерев. Под това мото от 7 до 21 май фестивалът събира на едно място изключителни артисти и теоретици, които прескачат границите на въображението, разглеждат някои от най-болезнените теми на съвременността и ги прекрояват, повличайки ни в полет на мисълта, от който така болезнено имаме нужда днес. Ето програмата на „Антистатик“ 2025:

„Стената“

Реконструкция на танцовия филм на Мила Искренова на 12.05. (понеделник) от 19.30 в Галерия „Академия“ „Стената“ е танцов филм на хореографката Мила Искренова, създаден специално за камера и реализиран от Българската национална телевизия през 1990 г. Хореографията е за четирима изпълнители – две жени и два мъже. Чрез движенията си танцьорите „разказват“ за динамиката на взаимоотношенията в двойката, преобръщайки телата в инструмент на емоционално изследване и абстрактен разказ за свързаността и отчуждението между половете.

„Четири не-блондинки“

Германия
на **13.05. (вторник)** от 19.30 в „Топлоцентрала“ „Четири не-блондинки“ използва за отправна точка есето на цветнокожата американска писателка Клаудия Ранкин като повод за изследване на феномена „блондинка“. По време на вечеря с преподавателки в университета Ранкин е попитана как според нея следва да реагираме, когато чернокожите им студенти се изрусават. След като не успява да отговори еднозначно, тя започва да се занимава по-задълбочено с тази тема и крайният резултат е нейното есе, което разглежда блондинството и присъщата му амбивалентност.

„Ди/Щраус техник“

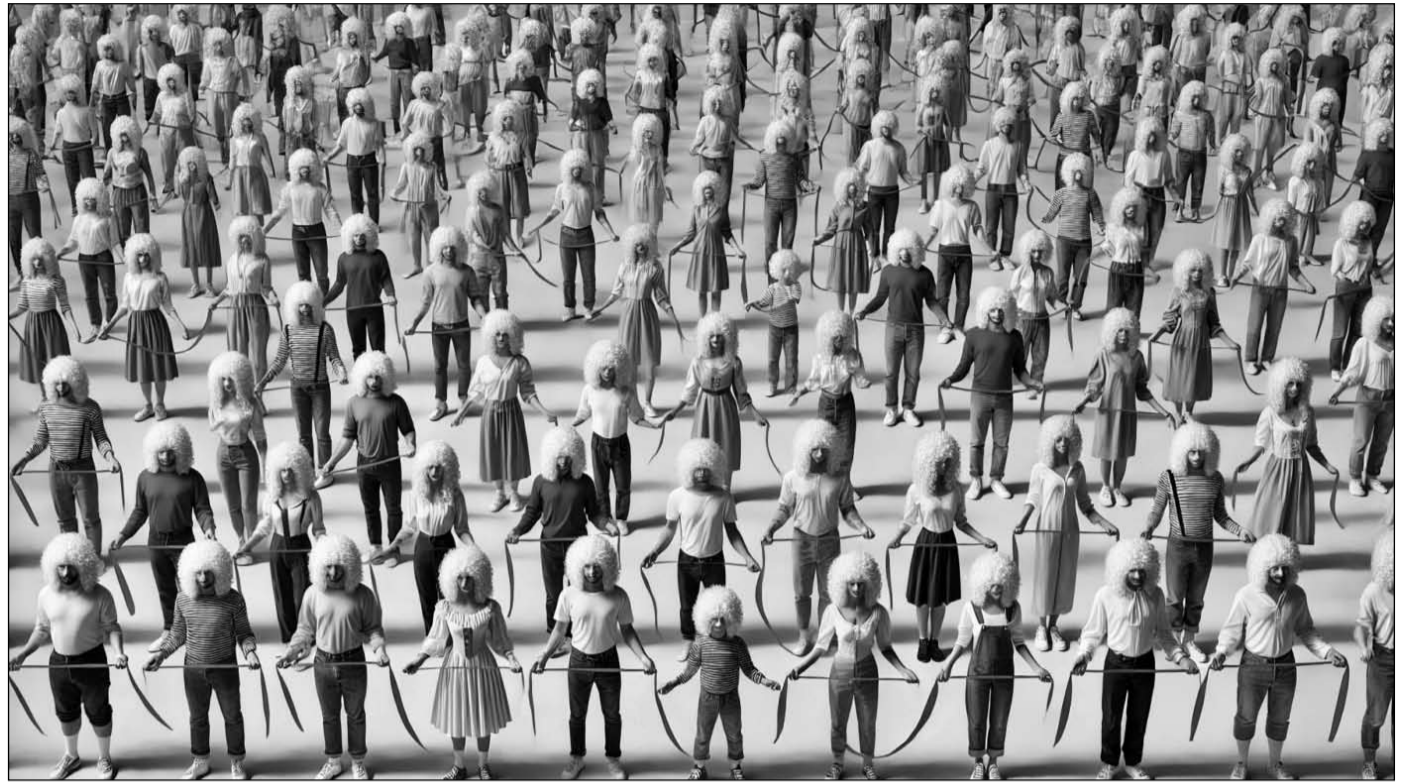
България
на **15.05. (четвъртък)** от 19.30 в „Топлоцентрала“ „Ди/Щраус техник“ е музикално танцов курс за подсилване на духа, вокалните възможности, пъргавостта и желанието в публиката. Използвайки за основа мелодии от краля на валса Йохан Щраус, Иво Димчев създава 10 лековити / лековати/ песни и хореографии, съотнасящи се към различни аспекти на желанието и психо-физическото здраве на обикновения гражданин. Една асамблея на леконравие. Едно обяснение в любов към всичко човешко.

„О“

Хърватия
на **17.05. (събота)** от 19.30 в „Топлоцентрала“ Представлението „О“ на хърватската хореографка Соня Преград е завладяващо изследване на танца отвъд границите на човешкото. Въдхновена от природата и нейните цикли, Преград създава хореография, която се развива като колективно тяло, влчтайки органични и неорганични геометрии в едно цяло.

„Бъгвац хор“

Германия
на **20.05. (вторник)** от 19.30 в „Топлоцентрала“ Представлението „Бъгвац хор“ пренася дигиталния феномен на „бъга“ (или глич, моментното накъсване и разместване на дигитално предаван образ, но също така и прескачане, даващо видимост на нещо по-голямо като „бъг/глич в системата/матрицата“) в аналоговото измерение, за да разбере как смущенията спомагат да се разкрият нови форми на изразяване. В сърцевината на представлението е прекомпозирането на италианско ламенто (песен за оплакване), което бива разпаднато и преобразувано чрез серия от малфункции. А чрез танца, телата и гласовете си изпълнителите на сцената правят глича видим и осезаем.

„Ди/Щраус техник“, тест-перформанс на Иво Димчев

„Субекти“

Франция
на **21.05. (сряда)** от 19.30 в „Топлоцентрала“ Сензорно и хипнотично пътешествие, почти антропологично наблюдение... Пейзаж от плът и голота. Петимата танцьори в „Субекти“ са „облечени“ в голота и разговарят със светлината. Изглежда сякаш човечеството се е върнало към своите основи и неговите представители изследват местообитанието си, а с него и желанието, което ги движи.

Работно ателие с Мод Бландел

на **17 и 18 май**, 10:00 – 14:00 в Театър-лаборатория „Алма Алтер“ Работното ателие с Мод Бландел е покана за изследване на нейния подход към „отворената“ композиция, основан на понятията за взаимност и взаимозависимост. Чрез серия от колективни практики и упражнения по импровизация то ще насърчи участниците да изследват погледа, походката и пространството между две тела като инструмент за създаване на общ език. Ателието ще бъде споделено време за разширено слушане,

присъствие и перформативност, както и за разговори относно собствените хореографски практики и опит на участниците.

Програмата на фестивала за съвременен танц и перформанс „Антистатик“ 2025 се организира от фондация „Брейн Стор Проджект“ и сдружение „Номад Денс“ с финансовата подкрепа на Министерството на културата, Столична община – Календар на културните събития, Гьоте-институт България, изследователския проект DanceMap, финансиран от програма „Хоризонт Европа“ на Европейския съюз и в партньорство с РЦСИ „Топлоцентрала“, галерия „Академия“ на Националната художествена академия и Villa Daros.

Образователна платформа „Без дистанция“ 2025 е част от проекта Life Long Learning – Future Lost and Found (LLB 3) и се осъществява с финансовата подкрепа на програма „Творческа Европа“ на Европейския съюз, Национален фонд „Култура“ по програма „Целева подкрепа „Творческа Европа“, в партньорство с Гьоте-институт България. За повече подробности: <https://antistaticfestival.org/>

AB

Международният фестивал „Друмеви театрални празници“ отново събира театралния елит в Шумен

От 11 до 16 май 2025 г. град Шумен е домакин на едно от най-значимите културни събития в България – Международния фестивал „Друмеви театрални празници“. Фестивалът предлага на шуменската публика и гостите на града богата и разнообразна програма от спектакли на водещи български и международни театрални трупи. В продължение на шест дни зрителите ще могат да се насладят на постановки за деца и възрастни, авторски чения, уъркшопи и множество специални събития. Официалното откриване на фестивала е на 11 май от 18:45 ч. в Театър „Васил Друмев“, непосредствено след представлението „Балерината, която запаля оперетата“. В същия ден програмата включва още спектакъла „Храбрият дървар“ на Държавен куклен театър – Пловдив и пиесата „Лисабон“ на Младежки театър „Николай Бинев“. Вторият фестивален ден предлага на публиката представенията „Железният светилник“ на Драматичен театър „Никола Вапцаров“ – Благоевград, „Биологичен отпадък“ на Театрална работилница „Сфумато“, „Мистерия с кон“ на Сатиричен театър „Алеко Константинов“ и „Не, аз благодаря“ на Драматично-куклен театър „Иван Радоев“ – Плевен. На 13 май програмата открива гостуващата македонска формация TEATAR PROVOKACIJA с постановката „Земя на щъркел“, последвана от „Прозорецът на Яворов“ на Драматичен театър – Габрово и „Ром“ на Театър „Иван Димов“ – Хасково.

14 май е отреден за „Къде отиваш, конче?“ на Държавен куклен театър – Бургас, „Пойни птици“ на Театър „Васил Друмев“ – Шумен и „Шишарки“ от Театър 199 „Валентин Стойчев“.

Театралният марафон продължава на 15 май 2025 с „Авторски прочит“, „Епопея на забравените“ на Драматичен театър „Сава Огнянов“ – Русе и

представлението „Муа у тупан“ на Драматичен театър „Стоян Бъчваров“ – Варна. Последният фестивален ден – 16 май 2025 – предлага уъркшоп с Мартин Киселов и още три представления от селекцията на фестивала – „Меко казано“ – ЧПГСИ „Акатамус“, „Рейс“ на Драматично-куклен театър „Константин Величков“ – Пазарджик и „През октомври без теб“ от Музикално-драматичен театър „Константин Кисимов“.

Закриването на Международния фестивал „Друмеви театрални празници“ ще се състои на 17 май с обявяване на наградите и заключителна пресконференция. Билети за спектаклите могат да бъдат закупени от касата на Театър „Васил Друмев“ – Шумен или онлайн на адрес: www.entase.bg/dktshumen.

Проектът се реализира с подкрепата на Министерството на културата, Община Шумен и Съюза на артистите в България.

За повече информация: <https://festival.dktshumen.com/bg>; <https://www.facebook.com/druzevi> Цялата програма вижте мук: <https://www.facebook.com/druzevi/events>

ЕЛЕНА ГЕОРГИЕВА

Кенсъл култура? Тя е вредна. Трябва да ѝ се противопоставим. Край на историята

Чимаманга Нгози Адичи говори за враждебните реакции след свои изказвания, за писателския блокаж и бебетата си близнаци

Изминаха 11 години, откакто беше публикуван последният ѝ роман. През това време писателката загуби двамата си родители, стана свидетел как Тръмп близа в Белия дом два пъти и в крайна сметка се завърна към писането на проза

Шарлот Едуардс

Пристигам рано, за да се срещна с Чимаманга Нгози Адичи, нигерийско-американската писателка и феминистка, авторка на романа „Американка“. Домът ѝ, намиращ се в предградията на Балтимор, прилича на скандинавска къща – сред натрупания сняг и горската местност. В момента Адичи участва във фотосесия и стилистът ѝ ме отвежда до кухнята. На бюро в ъгъла деветгодишната ѝ дъщеря, със слушалки на ушите, вероятно пише свое домашно за училище. В центъра на стаята, наблюдавани от бавачка, виждам две усмихнати 10-месечни бебета. Четох много неща за живота на Адичи през последните няколко години: за внезапната смърт на баща ѝ през 2020 г., първия професор по статистика в Нигерия, и за шока от смъртта на майка ѝ през следващата година. Слушах я по BBC Radio 4 в „Част от жената“ – предаване, в което писателката говореше за прекрасния дар на майчинството, който получава на висока цена: „Вероятно щях да съм написала два романа през това време, ако не бях родила дете“. Никъде не прочетох, че наскоро се е сдобила с близнаци.

„Видели сте близнаците ми“, смее се Адичи, когато се появява в стаята в яркочервена рокля. Сяда, за да махне удължителите за коса, които е сложила за снимките. „Искам да предпазя децата си. Нямам нищо против да бъдат споменати, но нищо повече“. Безспорно е подвиг да публикуваш в такъв момент четвъртия си роман – *Dream Count*. По-късно допълва, че се въздържа да говори и за друго събитие от живота си – сключването на брак през 2009 г. Първият роман на Адичи, *Purple Hibiscus*, излиза от печат, когато авторката е на 26 години. Включен е в програмата за изучаване в училище и печели наградата на Общността на нашите за най-добра дебютна книга през 2005 г. Година по-късно е публикуван *Half of a Yellow Sun*, чието действие се развива по време на Гражданската война в Нигерия. Той печели множество награди, сред които и „Ориндж“ (днес известна като Женска награда за литература). Адичи е страстна защитничка на правата на жените и това я прави известна в целия свят: думи от TED лекция на писателката със заглавие „Всички трябва да сме феминисти“ са цитирани от Бионсе в нейна песен и от „Диор“ в написи на тениски. Друг нигерийски писател, неин приятел, споделя с мен, че след публикуването на „Американка“ през 2013 г. посетил Лагос и попитал таксиметровия шофьор, който го возел, колко популярна е Адичи в родната си страна. След кратко замисляне шофьорът отговорил: „Номер 7“. Писателката се смее, когато ѝ разказвам това. „Чудя се какво ли би казал сега. Всъщност съм доволна – достигнала съм до седма позиция, въпреки че не съм музикант“.

Новият ѝ роман *Dream Count* представя влетени една в друга истории на четири жени в характерния за писателката увлекателен стил, изпълнен със свеж хумор. По подобие на „Американка“ действието се развива в САЩ и в Нигерия и пресъздава преживяванията на имигранти в Америка, напрегатните отношения между африканци и афро-американци и американизацията на мисленето и езика; романът изследва и теми като отношенията майка – дъщеря, приятелството, майчинството, натиска върху жените да сключват брак и да раждат деца. „Не исках такава голяма пауза между последните си два романа“, казва тя, след като се установяваме в по-тиха стая. „Когато забременях с дъщеря си, нещо се случи с мен. Няколко години изпитвах тревожност и екзистенциален страх и не можех да пиша. Беше непоносимо тежко. Съществуват изрази като „писателски блокаж“, които не обичам да използвам, защото съм суеверна. През тези години се чувствах отстранена от своето творческо „аз“, от онази част в мен, която измисля и създава; не можех да пиша документална проза, но не това искаше сърцето ми“. Когато баща ѝ умира от бъбречна недостатъчност, тя е в периода, в който не може да пише художествена проза. Докато се бори с езика, за да създаде „Бележки за скръбта“ (2021), писателката усеща, че хватката се разхлабва, че е готова да се отпусне, да предаде контрола върху себе си; този опит бил сложен с начина, по който се чувствала, когато пишела проза. Разликата била, че се чувствала по-зряла и ясно осъзнала бързопреходността на живота. „Задавах си въпросите: „За какво ме е грижа? Кое е най-важното?“.

В началото мислела, че не може да намери думите, с които да разказва за своята майка. Затова започнала работа по романа *Dream Count*; когато почти завършвала текста, разбрала, че всъщност той е посветен на майка ѝ. „Не беше преднамерено. Щастлива съм, че това не е тъжна книга. Тя не би искала да напиша тъжна книга за нея“. Главният персонаж в *Dream Count* е Чиумака (Чиа),

пътуваща писателка и мечтателка, която размишлява за своите връзки, стигнали до загърнена улица. Чиа получава упреци от леля си, че е станало опасно късно да ражда деца: „Единствената ти възможност сега е да заченеш инвитро“, ѝ казва тя. „Познавам жена, която роди близнаци на 45. Но трябва да побързаш, ако искаш да използваш собствени яйцеклетки“. Приятелите на Чиа я гразнят, като броят годините, които е праросала във връзки с бивши любовници – време, в което е била в най-добрата си форма да зачене. Адичи казва, че броеето на мечти от заглавието на книгата се отнася до всички пропилени възможности, а героинята ѝ е жена, която иска да живее според собствените си нужди и желания.

От известно време у нея съзрява идеята да говори и пише повече за физическите неразположения при жените, които оказват съществено влияние върху техния живот. За нея е важно да се обсъждат открито проблемите, свързани с предменструалния дистрес, фибромите на матката, стреса от раждането и други въпроси, свързани с женското тяло, които се пренебрегват и на които се гледа несериозно. Полемиките, които избухват през 2017 г. около въпросите за идентичността и женската биология, поставят името ѝ в заглавията на печатни издания и онлайн платформи. В интервю, излъчено по *Channel 4 News*, задават въпрос на Адичи дали трансгендер жените са „нещо по-малко от истински жени“. Тя отговаря: „Трансжените са трансжени. Мисля, че целият проблем с половата идентичност е в пряка зависимост от нашия опит. Важно е как светът се отнася към нас. Ако си живял като мъж с привилегиите, които този свят дава на мъжете, и след това промениш пола си, е трудно да се постави равенство между твоите преживявания и опита на една жена, която през целия си живот не е имала възможност да се радва на тези привилегии“.

Тези думи предизвикват бурни враждебни реакции. Адичи пише в своя блог, че е ужасена от обвиненията в трансфобия и отново заявява своята подкрепа за борбата за транс права. Но желанието ѝ за открит и честен разговор я противопоставя на онези, чийто основен постулат е: без дебати.

Без съмнение този конфликт оказва негативно влияние върху писателката ѝ кариера. Отменени са събития, интервюта и лекции. Адичи също отказва интервюта – унищожени от журналисти, които допускат, че ще използва възможността да се извини. Сякаш в определен момент в медиите били възможни само две заглавия: „Чимаманга се извинява“ или „Чимаманга отказва да се извини“. „Това е канибалистичен етос“, споделя писателката в разговор със своя приятел, писателя Дейв Егърс, имайки предвид позициите и поведението на прогресивното ляво в онзи момент. „Той бързо, радостно и брутално запоставя собствените си поддръжници. Можем да доловим злонамереност, засилващо се усещане за святост и липса на чувство за хумор“.

Предполагам, че емоционалните щети са били огромни. Адичи не иска да говори за това. Дали този конфликт ѝ е пречил да пише? Отказва да отговори. По-късно в разговора единствените ѝ думи, свързани с тази тема, са следните: „Какво искам да кажа за кенсъл културата? Тя е вредна. Трябва да ѝ се противопоставим. Край на историята“. Питам я за Доналд Тръмп, за когото е говорила и писала преди. Казва, че Тръмп е също толкова Америка, колкото и Барак Обама. Не е изненадана, че е популярен, като има предвид развитието на американската история: хората се чувстват застрашени от многообразието и от жените, които се сдобиват с повече власт. Би ли споделила как се е чувствала по време на предизборната кампания с всички нейни превратности. Опитва се да отговори, но сякаш не може да намери нужните думи. „Исках да бъда непосредствен свидетел на случващото се...“ Прави пауза и дълбоко въздиша. „Не мога. Тръмп окупира голяма част от публично пространство и това е една от причините, поради която ми е трудно да говоря за него. Така правят мегаломаните – опитват се да заемат цялото пространство. Понякога най-добрата форма на съпротива е липсата на внимание. Трябваше да бъде игнориран повече по време на първия си мандат в Белия дом“.

Питам я дали демокрацията е в опасност. „Дали смятам, че демокрацията е мъртва? Не. Дали мисля, че е сериозно застрашена? Да. Дали съм изненадана? Да. Изненадана съм, че хората с лекота потъпкват моралните си принципи в името на някакъв култ. Мисля, че това е култ към личността. Лоялност, граничеща с култ“. Тя изтъква големия брой политици и експерти от обкръжението на президента, които познават нещата отвътре, но въпреки това приветстват Тръмп, когато предава неквалифицирани хора за важни постове, даващи огромна власт. Тези политици казват неща, в които изобщо не вярват.

„Ако някога стана президент – звучи невероятно – смятам, че е възможно да работя за цели, които изглеждат утопични. Те биха могли да се постигнат с добро лидерство. Аз дори не съм яростен антикапиталист, тъй като произхождам от народа зебо. Моите хора са търговци. Не се нуждаем обаче от капитализма, който виждаме сега. Какво би станало, ако заплащаме добре труда на хората, които наемаме, и им осигуряваме качествено здравеопазване? Ако въведем четиридневна работна седмица?“ Сред потока от стряскащи новини, идващи от

администрацията на Тръмп, Адичи търси средно положение между пълното игнориране на ситуацията и необходимостта от възмущение и гняв. „Пращам служителите от имиграционните служби в държавните училища във Вирджиния. В Америка! Това е лудост!“ Най-голямо щастие ѝ носи писането на проза. „Трябва да говорите със съпруга ми – той ще ви каже: „Тя се превръща в различен човек“.

Издавам в еуфория, когато работя върху някой роман. Когато съм доволна от свършеното през деня, се изпълвам с радост и лекота и съм забавна за околните. Но често обаче случаят не такъв“. Адичи е родена в Анузу, Нигерия, през 1977 г. и е петото от шест деца. Баща ѝ Джеймс завършва математика, а майка ѝ Греис – социология. Като малка четяла „всичко, което ѝ попадне“. Инид Блайтън, Агата Кристи, африкански писатели като Камала Лаге, Чулуа Ачебе и Флора Нвана, книгите от библиотеката на баща ми по статистика или текстове, посветени на историята на Католическата църква. Казва, че животът ѝ е силно повлиян от нейните родители и смъртта им дълбоко я е променила. В този смисъл *Dream Count* е „отпътуване“. „Човекът, който написа „Пурпурен хибискус“, беше млад. Той бе същият човек, когато създаде „Половин жълто слънце“ и „Американка“. Но днес съм сама и гледам на света по различен начин“. „Откакто загубих родителите си, мисля повече за собствения си характер, за поведението си, връщам се към постъпки, за които съжалявам, и позиции, които съм защитавала“. „С майка ми бяхме много близки. Но имаше моменти, в които бях нетърпелива и груба с нея, а това не е било нужно. Момичетата са склонни да се държат така с майките си. Бих искала да не правим това. Не казвам, че не трябва да изразяваме недоволството си. Просто е редно да направим крачка назад и да помислим: „Дали спазвам благоприличие, изразявайки чувствата си“. Това се е случвало в тийнейджърските ѝ години? „Не, по-късно. Като тийнейджър нещата не стояха по-добре: мислех, че зная всичко, а родителите ми – нищо. Бях по-търпелива към баща си, но майка ми виждаше света по-ясно, както често се случва“.

Изненадала се от физическите усещания, свързани със скръбта. „Не спирам да мисля за това колко малко познавам себе си. Този въпрос е важна тема в романа. Познаваме ли себе си? А другите? Можем ли да ги опознаем? За мен отговорът е „не“. Адичи споделя, че в утопичния свят, за който мечтае, социалните медиуми и кенсъл културата няма да съществуват. Всяка жена ще се чувства реализирана и щастлива, а между афро-американците и африканците ще съществуват по-близки отношения. „Интересува ме диалогът в рамките на чернокожата общност, както и разликите между различните групи, които тя обхваща. В момента съществува голямо напрежение – то се дължи главно на факта, че не се познаваме добре едни други“. Частта от книгата, която писателката определя като „твърде важна“ е фикционализацията на историята на Нафисато Диало, камериерка от Гвинея, която отправя обвинение за опит за изнасилване към бившия директор на Международния валутен фонд Доминик Строс-Кан. В крайна сметка делото е прекратено, след като се оказва, че Диало е лъгала властите за моменти от миналото си. По онова време Адичи пише: „Познавам жени като Нафисато Диало. Жени, които като мен произхождат от Западна Африка, но за разлика от мен, не са имали привилегиата да получат добро образование и да израснат в семейство от средната класа“. Този случай, казва тя, не излиза от главата ми. „Бях толкова разстроена. Чувствах, че това развитие на нещата не е редно, не само от морална гледка точка, но и заради посланието, което отправя. Ето какво казва този процес на жените, осмелили се да заявят, че са жертва на сексуално посегателство: трябва да сте свършени, изцяло безгрешни. Трябва да сте ангели, ако искате да получите правосъдие“. Питам я как се чувства след публикуването на новата си книга. Адичи споделя, че е получила топло писмо по имейл от Зейди Смит, след като писателката прочела книгата. Толкова се радвам, че се върнах към това, което обичам най-много – писането на проза. Същевременно съм изпълнена с тревога. Романът е моя рожба и трябва по своя път в света. Вече не спя добре. Това безпокойство е част от творческия процес и винаги съм го изпитвала.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 15 февруари 2025

Чимаманга Нгози Адичи

Дебора Леви: Кариерата на писателя е трудна и неравна – бях на 50, когато постигнах успех

Ема Брокс

65-годишната Дебора Леви веднага привлича интереса на събеседника, а притегателната ѝ сила съответства единствено на предаността на нейните читатели. В началото на интервюто писателката вади телефона си, за да ми покаже снимка на жена, която срещнала в Италия. С огромно задоволство насочва вниманието ми към татуировка на ръката ѝ, на която различаваме образа на Маргьорит Дюрас. „Не смятам, че бих направила подобно нещо“, казва тя, а аз си мисля, че има жени, за които татуировка на Леви не би бил твърде краен жест. Леви пише за Дюрас в новия си сборник с есета *The Position of Sproons* („Разположението на лъжиците“), в който заглавието на едноименно есе е заимствано от думите на неин съсед воайор, чути далеч в миналото. В книгата тя описва и младежката си страст към Колет, жена, която „излъчваше някаква спокойна, улегнала красота“ и „беше писателка, изглеждаща като филмова звезда“. Леви се отъждествява с Дюрас, защото френската писателка „беше дързък мислител, краен егоцентрик, всъщност малко абсурдна фигура“. В сборника откриваме дълъг интересен текст, обсъждащ есето на Елизабет Хардуик за сестрите Бронте, както и есе за американската фотография и фотожурналист Лий Милър. Книгата съдържа подбрани предговори на книги или статии, публикувани в периодични издания, но включва и нови есета. Леви подчертава, че събрани заедно текстовете предлагат портрет на артиста, както и продължение на теми, разглеждани от нея в миналото. „Имаше години, в които пишех, но не ме публикуваха, казва тя, а въпросите, които ме занимаваха, не бяха приоритетни за тогавашните редактори. Но продължавах напред! Ти си това, което си“.

Този сборник е първата ѝ книга с нефикционална проза от времето, когато постигна голям успех със своята трилогия в неопределен жанр, в която страстно, безпоощадно и детайлно представя своя живот. Тази самобитна автобиография проследява нейното минало от детството ѝ в Южна Африка – тя е дъщеря на активист срещу апартейда, хвърлен в затвора – до края на брака ѝ. Книгите са своеобразен бунт срещу пренебрегването от страна на обществото на проблемите на жените и по-специално на жените на средна възраст. Те я правят известна, но оставам с впечатлението, че вече ѝ е досадно да говори за тях. Леви е написала девет романа, два от които са включени в краткия списък на наградата „Букър“, и очевидно ценя художествената литература по-високо. Все пак именно нейната автобиографична проза ѝ печели множество почитатели.

Защо да не изследва различни форми от творческия спектър? Нейните идоли, на които посвещава текстове в сборника, също предприемат нови, рисковани стъпки. С особено възбуждане писателката защитава правото на жените артисти да променят посоката на творческата си кариера, без да бъдат жестоко критикувани или наказвани за това. Да вземем Лий Милър, модел на „Воз“, която става фотограф и военен кореспондент. Наскоро излезе филм („Лий“, 2023), разказващ историята на живота ѝ, в който главната роля се изпълнява от актрисата Кейт Уинслет. Този завой в кариерата ѝ дълго и обстойно е бил коментирани. „Не си задаваме въпроса как се справял Кокто“, казва Леви. „Възхищавам му се – бил е режисьор, критик, писател, поет, визуален артист, дизайнер. Никои не се пита: как е съчетавал всичко това.“

Попитана как успява да превърне тривиалното ежедневие в проводник на дълбоко преживявания и литературни послания Леви изтъква двойния стандарт, прилаган в оценките към авторите мъже и жени. „Какво да кажем за Федерико Фелини? Никои не коментира начина, по който режисьорът пресъздава ежедневния живот в своите филми. Когато за първи път публикуват книгата на Вирджиния Улф „Към фара“ в Америка, текстът е представян като пример за „семеина психология“. Защо материалното пространство, в което живеем – наричат го домашно, но можем да го назовем жизнено пространство – да не е важно?“ Осветено от внимателния поглед на Дебора Леви, то се трансформира и придобива дълбок смисъл. Всъщност в този модус тя поставя своя фокус върху насладата и радостта от малките неща. В *The Cost of Living*, втората книга от серията „Автобиографии“, тя разглежда възможността да създадем „една скромна утопия“ в пространството на домашния ни живот. В начина, по който организираме този малък свят, ние се приближаваме до начина на живот, който искаме.

Ето защо хората харесват Леви: тя притежава необичайната способност да уважава и придава смисъл

Дебора Леви. Снимка Сара Лий

на аспекти от нашето съществуване, които обикновено определяме като тривиални. Същевременно в прозата ѝ персонажите са склонни да предприемат внезапни, понякога лекомислени, зашеметяващи и често необясними стъпки, които променят посоката, в която се развива животът им – например в романа ѝ „Плуване към дома“, включен в късия списък на наградата „Букър“. Първият ѝ роман „Красиви мутанти“, написан през 80-те години на миналия век, казва тя, „е дързък и предизвикателен. Книгата проследява битоето на жена банкер, която се чувства силна и непобедима... и е портрет на състоянието на нацията по времето на Тачър. Можете да кажете, че тази тема не е допустима за жени писатели...“

Вярата на Леви в собствените ѝ възможности трябва да е била дълбока и силна, като имаме предвид дългия период, през който не я публикуват и живее с твърде скромни приходи. „Кариерата на писателя е трудна и неравна. Не за всеки, но за повечето от нас“. Важно е да правим разграничение между издръжливост, от една страна, и търпеливост, от друга. Първото качество е необходимо за всеки писател („Започнах да пиша през 20-те си години, но едва на 50 постигнах комерсиален успех и станах известна писателка). Усилията на жените да бъдат смирени и дълготърпеливи са самопринизяващи и безполезни. Сред най-добрите ѝ текстове е *Letter to a Stranger*, есе в новия ѝ сборник, в който си спомня посещенията при майка си в болницата в последните дни от живота ѝ. Кои би си помислила, че ще напиша толкова много неща, посветени на нея. Защо е изненадана? „Предполагам, защото част от приключението на писането е свързано с отдалечаването

от майката. Трябва да се превърнеш в някой друг. Освен ако не си Симон дьо Бовоар и създадеш „Спомени на едно порябчно момиче“. Прави кратка пауза. „Добре е да си спомним едно хубаво изречение от тази книга. Беше нещо такова: бъди обичана, бъди уважавана, бъди необходима, бъди някой“.

Наскоро са ѝ възложили да напише пиеса за театъра в Щорих. Нейното минало е свързано с театъра; през 20-те си години Леви работи като драматург и режисьор за компанията „Map Act Theatre“ и е написала немалко пиеси. „Трябва да създам пиеса, разглеждаща темата за тревожността в съвременната епоха“, казва тя. Драматургичният текст, който е написала след 25-годишна пауза, ще бъде поставен на сцена през януари 2025 г. Усеца властта си, когато поставя свои думи в устата на някой друг. Също така харесва възможността да променя нещата в процеса на работа. „По време на репетиции, когато чуеш реплика, която звучи фалшиво, можеш да направиш редакция в движението“.

Казва, че е безмилостна като редактор на собствените си текстове. „Честно, не зная и до днес дали това е дар или недостатък“. Вероятно, чуди се тя, би трябвало малко да се отпусне. Но това не е в природата ѝ. „Когато дойде време за финалната редакция, не желая нищо една дума да не е на точното си място. Редактирането е най-хубавата част от писането“.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 2 ноември 2024

Хишам Матар: Учих английски,

Британско-либийският писател се възхищава на майсторството на Хемингуей, признава, че книгите на Джоузеф Конрад му носят разтук и говори за шестте месеца, през които потъва в творчеството на Джейн Остин

Най-ранният ми читателски спомен

Толкова далеч в миналото, колкото мога да си спомня, още преди да се науча да чета, слушах главно приказки от „Хиляда и една нощ“. Усецах как изреченията на Шехерезада отекват в скута на майка ми и вярвах, че разказването на истории наистина отлага смъртта. След като Шехерезада пита своя евентуален убиец „Разрешавате ли да разкажа една история?“, светът започва да изглежда малко по-сигурен.

Книгата, която ме промени като тийнейджър

Когато бях на 13, прочетох поемата „Песен за гъжда“ на иракския поет Багр Шакир ал-Саяб. Не твърдя, че съм я разбрал, но стиховете ми ми помогнаха да усетя една по-дълбока реалност. Преживяването да бъдеш изпълен от езика, да бъдеш завладян от думи, които са отвъд способността ти да проумяваш, ми показа как литературата може едновременно да тълкува нашия опит и да го проявява.

Книгата, която ме накара да стана писател

Прочетох „И изгрява слънце“, когато се чувствах неуверен – в средата на 20-те си години. Едно от уменията на Хемингуей е способността му да внушава, че текстът е написан с лекота. Но в един момент осъзнавах, че кратките му и неукрасени изречения са изпълнени със светлина и хармония. Той прави всичко възможно, за да оголи себе си, да бъде пределно откровен, а това го прави уязвим и неспокоен. Вероятно неговата тревожност и причината да говори отново и отново за сръчността и майсторството в писането.

Книгата и авторът, към които се връщам

На 11-годишна възраст учех английски, като слушах аудиокниги на Джейн Остин – два часа и половина всяка сутрин в продължение на шест месеца. Имах книгата пред себе си и проследявах изреченията, докато слушах. Подчертавах много думи. Често губех представа за мястото и времето, сякаш потъвах и се давех. В определени моменти мъглата се вдигаше. След това не ползвах нейна книга дълго време. Изминаха 15 години и пак прочетох „Доводите на разума“ – отново се озовах в компанията на Ан Елиът, която дори се оказа по-млада, отколкото си я спомнях.

Книгата, която препрочитам

Лампедуза, авторът на „Гепардът“, споделял, че не напуска дома си, без да вземе със себе си книга на

Елиза Кларк: Не мисля, че уважаваме жените писатели

Британската писателка обсъжда наличието на предупредителна бележка на корицата на първия ѝ сборник с разкази и изтъква „франпантния сексизъм“, с който се сблъскват авторите жени

Хефзиба Андерсън

30-годишната Елиза Кларк, родена в Нюкасъл, бързо става популярна в TikTok след публикуването на дебютния си роман *Boy Parts* (2020) – изпълнен с насилни мрачно-комичен трилър, който изследва теми табу, свързани със сексуалността и половите роли. Романът е публикуван от независимото издателство „Influx“. През 2023 г. тя вече не е сред аутсайдерите на литературната сцена – втората ѝ книга *Repulse* излиза с марката на „Faber“ (описвана като криминален роман по действителен случай, в чийто център е убийството на тийнейджърка, извършено от нейни връстници). Елиза Кларк е включена в списъка на списание „Гранта“, който отличава най-добрите млади писатели под 40 години веднъж на десетилетие. През ноември излиза от печат нейн сборник с разкази *She's Always Hungry*, който разглежда темите за пола и властта, а в жанров план съчетават хорър, спекулативната фикция и фентъзи. Писателката живее в Югоизточен Лондон.

С какво ви привлича разказът като форма?

Добре е да откриваме пространство за експерименти с различни средства, да разискваме различни идеи и проучваме множество светове. Голяма част от разказите в този сборник бяха създадени отдавна, имах усещането, че не съм ги писала аз. Можех драматично да ги променя и подобря – нещо, което бе наистина удовлетворяващо.

Къде откривате вдъхновение?

Разказът, който гаде заглавието на сборника [историята на момче от рибарско селище, част от матриархална общност, което хваща и задържа при себе си жена русалка], е вдъхновен от глава на книгата „Да убиваш за компания“ (*Killing for Company*) на Брайън Масърс, портрет на серийния убиец Денис Нилсън. В нея писателят запознава читателя с културата на рибарските селища в Абърдийншър – място, където е израснал. Стремях се да съхраня и разработя идеята за това мистично същество. Бях повлияна и от два японски филма *Marebito* и *Guinea Pig: Mermaid in a Manhole*. Често жената русалка е представяна като покорно и смирено създание, а аз исках да променя това.

Разкажете ми за решението да добавите предупредително съдържание на книгата. В никоя от предишните ви книги няма такава бележка.

Много читатели в свои отзиви казваха, че е добре да има таква предупредителна бележка. Реших, че това е разумно предложение. Все пак тази бележка може да подсказва част от съдържанието – затова стои на гърба на книгата.

Напасть от паразити, канибализъм, „знойни мехури и гниене“. Следвате ли някакви правила, когато описвате тези отблъскващи неща? Наскоро гледах филма „Веществото“. В последния половин час филмът изобилства от смразяващи ефекти, свързани с опитите за подмладяване. Искане ми се всеки филм да може да завършва така. Предполагам, че съм мислила за филми като него, докато работех; това не е добре, защото може да доведе до слаба проза. Опитвах се да пиша с лека ръка, да създавам кратки, ефективни и въздействащи сцени.

Как възприемате факта, че сборникът ви се представя като хорър литература?

Мога да кажа, че много хора ще изберат тази книга, защото очакват, че ще е изпълнена с ужасни сцени от началото до края си. Определено искам да продължа да работя в този жанр – повлияна съм твърде много от него. Усещам, че съм готова да положя големи усилия, за да не го смесвам с други жанрове.

Какво е да бъдеш писател днес – споделете някои от позитивните и негативни аспекти на писането в наше съвремие.

По-лесно намираща ниша и читателска публика, но често се напъвам, когато трябва да създавам автографи. Трудно ми е да общувам на живо с читателите и да бъда любезна. Понякога завидвам на писателите, които са писали в предишни времена, преди ерата на социалните мрежи, която можем да определим с изречение: „ти си боклук и те мразя“.

По-тежка ли е ситуацията за младите жени писателки?

Определено. Критиците правят опити да включат дебютни романи на млади мъже писатели в литературния канон – както се е случило с текстове на Буковски или Керуак. Но ако си млада жена, сравняват творбата ти с книга на друга авторка, публикувала преди шест месеца. Заради кариерата си чакам с нетърпение да стана по-възрастен автор.

Не настъпват ли промени в това отношение?

Виждам, че днес се публикуват повече книги на млади жени, но не мисля, че обществото се отнася с уважение към тях. Когато обявиха списъка на списание „Гранта“, един журналист написа невероятно възторжен параграф за Грêm Армстронг. Не казвам, че Армстронг не заслужава тези похвали, но Софи Макинтош бе удостоена само с две изречения, след които четем: „повече за тази тенденция в писането можете да разберете от текстовете на Елиза Кларк, Лорън Ейми и Камила Грудова“. Никога не съм се чувствала толкова

Елиза Кларк.
Снимка Суки Дханда

подценявана в своята кариера, особено защото „тази тенденция“ е твърде широк и неясен израз. Мисля, че това отношение е отявлено сексистко и принижващо.

Писали ли сте като дете?

В училище пишех много, но е трудно да си последователен и упорит в тази дейност, когато си на 8. На 13 години започнах да пиша фенфикшън – по това време читателската публика беше твърде плодотворна.

Следвате ли определена рутина в писането?

Не спя добре и идеята да започна работа преди плагне е твърде необичайна за мен. Доволна съм, ако мога да пиша до два часа след полунощ. Когато разбирам какъв е режимът на работа на други писатели, се питам защо правят това. Не ми звучат като хора, които се забавляват. Не бих писала, ако това не беше любимото ми занимание.

Върху какво работите в момента?

Вече почти две години работя върху третия си роман и мога да кажа, че принадлежи към жанра спекулативната проза. Има по-комерсиална версия и вариант, който определено е по-отблъскващ. Интересно ми е какво решение ще взема в този случай.

Кои писатели оказаха влияние върху писането ви?

Мой любим автор е Стивън Кинг – той е сред писателите, които са оказали най-голямо влияние върху работата ми.

Кои книги лежат на нощното ви шкафче?

Обикновено се спирам на един автор, защото се стремя да добия впечатления за цялостното му творчество. Затова сега чета предимно Денис Купър. Искане да се концентрирам върху Урсула Ле Гуин. Прочетох „Лявата ръка на мрака“ – мисля, че това е революционна книга.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 26 октомври 2024

слушайки аудиокниги на Джейн Остин

Хишам Матар. Снимка Айна Батчелор

Шекспир. Когато се сблъскал с грозна, отблъскваща реалност, отварял книгата и прочитал няколко реда. Аз правя същото, но прелиствам книга на Пруст – той е моето лекарство срещу грозотата на света и антидот за онази празнота, която понякога се отваря вътре в нас и ни прави жадни за красота и нежно внимание.

Книгата, която чета в момента

Inland от Джералд Мърнан. Всеки път, когато публикуват нова негова книга, се питам: „Как би могъл да каже нещо повече от това, което вече е написал?“. И всеки път оставам изумен. Вчера стоях на безкрайна опашка на летището, но след като разгърнах книгата,

времето отлетя като миг. Още съм в началото, но вече съм увлечен и развълнуван. Пише толкова добре за близостта и дистанцията в отношенията.

Четивото, което ми носи разтук

Ако под разтук разбираме досега с красотата, идеите, поезията и вдъхновението, състояние, което събужда по-силни чувства, по-дълбоки мисли и ни носи наслада – то тогава откривам всичко това у Джоузеф Конрад.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 17 януари 2025

Столична библиотека стартира тазгодишното издание на проекта „Млада метафора. Словото в действие: трети шампионат по поезия на софийските училища“, който е финансиран по Програма „Култура“ 2025 на Столичната община. Поетическите работилници се водят от Бойко Ламбовски, Мирела Иванова, Аксиния Михайлова и Амелия Личева. В тях 16-те отбора от дванадесет софийски училища (НГДЕК „Св. Константин-Кирил Философ“, 164. ГПИЕ „Мигел де Сервантес“, 91. НЕГ „Проф. Константин Гълъбов“, 9. ФЕГ „Алфонс дьо Ламартин“, 2. АЕГ „Томас Джеферсън“, 22. СЕУ „Г. С. Раковски“, 105. СУ „Атанас Далчев“, ЧСУНЕ „Вега“, 203. ПЕГ „Свети Методи“ и ЧЕГ „Проф. Иван Апостолов“, 85. СУ „Отец Паусий“ и ЧСУ „Българско школо“) ще се подготвят за предстоящите срещи от шампионата, които ще бъдат журирани от Георги Господинов, проф. Михаил Неделчев, проф. Пламен Дойнов, доц. Йордан Ефтимов, Владимир Левчев, Кристина Димитрова, доц. Иван Христов и гр. Водещ на дубоите ще бъде поетът Петър Чухов.

Милена Арсенова

Милена Арсенова е на деветнайсет години от град Перник. Завършва НГДЕК. Публикувала е в „Петя – пристан зелен“ през 2024 г. – сборника от националното състезание „Петя Дубарова“. За високи художествени постижения е отличена в конкурса „Любовта и свободата“ отново през 2024 г. През 2022 г. участва в Национален конкурс за литературнокритическо есе на Института за литература към БАН, където също е сред отличените. Основател е на първия действащ в последните години клуб по литература в НГДЕК.

Фуча по булевард Сливница.

Попадаме в задръстване.
По радиото прозвучава „Войнът на съдбата“.
Изпускаме зеленото, поредното задръжане.
Виждам в огледалото отзад очите ти.
Изпълнени със съжаление.
Разчетех ги, а ти разчете мен,
по лицето ми изпълнено със задължение.
Един от нас не иска да е тук.
Аз съм този някой.
Вида ли в мислите ми онзи друг?
Не – аз оставам безизразно скрита.
Навън виелицата отговаря на обстановката в колата.
Мислено се карахме отново.
– късно е, не ме гледай пак така
– а ти си гледай в пътя, не у мен
– дори не желая да съм тук
– обеща ми...
Трябваше да откарам някой друг..
„усещам, че остарявам и песните, които съм изпял
ехтят в далечината“
така звучеше песента в уредбата.
И аз мислено се дистанцирам
върху падащия сняг навън.
Погледа ти бавно го попивам
и го връщам, защото не е мой.
С отекваща дума „късно“,
настъпих рязко газ до долу.
Махай се, махай се по-бързо.
Преди да видиш истината гола.

Ти си отрова за моето съществуване.

Отрова за мишки, а аз съм нищожно животинче.
Препъвам се в мислите си, сякаш крача безуспешно към
теб и всяка нова идея, е нова спънка.
Не след дълго съм долу на пода и ти ме подритваш
да провериш дали дишам.
Установената живина те успокоява, все пак ме обичаш,
но ако понеча с ръката си да те докосна, дали ще я
отрежеш.
По-добре да пропъля наобратно преди да съм се удавила.
Преди да стане твърдо късно, за да се върна... защото
светът – или ще ме погуби, или ще ме обикне.
Докога ще крачим с бетонните топци на краката ни –
този бетон от миналото, който ни тъпче – попил
в гените ни.
Нали беше време за промяна.
Мама се е борила, за да не се боря аз.
Ново речниково значение на изгубено поколение.
Тази липса на идентичност ме тревожи.
Кога ще стане време да се намерим?
Кога отровата ще стане лек?
Или ще чакаме да придобием имунитет.

Пияницата във влака, до когото никой не седна,

имаше тъжни очи.
Погледнах, помислих,
не изглеждаше лош.
А дрехите мръсни, с един скинат галос.

Откъде ли беше дошъл,
и накъде ли отива.
Но запитах се най-вече защо.
Гримасата му крива, унила,
като тънко на парчета стъкло.

И стана ми жал, настаних се до него.
Не е опасен, така престраших се,
а той се усмихна вяло, но ведро.
Почти благодарско, но толкова бледо.

Жестоко е.

Жестоко е през кървясалите устни
да бълваш най-свещена изповед.
И с всяка следваща минута,
да ти трябват още бинтове.
Пинокито на 21-ви век,
същински съвременен каторжник.
чиито думи отекват като ек,
като визуална измама на художник.

Жестоко е.
Жестоко е с кървясалите устни,
да допираш младата наивна кожа.
И с всяка следваща целувка,
все по-дълбоко да забиваш ножа.

Но най-жесток си към самия себе си.
Свещена изповед за всички, не е истина за никой.
И затова са там всичките ти белези.
Да ти напомнят, че не можеш да обикнеш нищо.

Един ден пораснахме.

Питам ви, това ли дочакахме?
Катерушката вече не е замък.
Храната – страшна, не просто вкусен залък.

И Коледа загуби цветовете си,
някак сивкаво загина.
Помните ли „гаджето“ от детската градина,
и харесва ли ви любовта сега със вино,
момент щастливи, после нещо гнило.

Станахте ли на мама принцове, принцеси,
или ви се карат да ви питат „Къде си?“.
Но и вие да не знаете, да бягате от бремето.
И да ви се иска да мечтаете, но не стига вече времето.

Кажете как е с тази отговорност на плещите.
Работа, деца, семейство,
после инфаркт ви бие у гърдите.
И си отивате така живели.
И каквото и да сте видели.
Както децата казват:
там далече баба греє при звездите.
Така завинаги, завинаги ще спите.

Евгени Матвеев, Unsplash

Марина Попова

Марина Попова е на 19 години, завършва НГДЕК. Основател на клуба по литература и творческо писане в гимназията. Интересува се от философски, политически и социални теми. Представя България на международно състезание по дебати по време на Европейската седмица в Холандия през 2022 г. Ще кандидатства право в СУ „Св. Кл. Охридски“.

Гниене

Усещам смрада на утрото си,
което гние в безред.
Безлюбовно, страдащо, виновно.

„Лятото“ е епитет,
който съзнанието ми не помни,
и се чуди защо е толкова топло.

Ти, есенен, не поиска мен, пролетна,
и може би затова се скитам между,
като празен знак бекар след нота.

Ако посмея да легна навън,
ще ме налази ли пустинна вшика?
Поне тя да ме поиска.

И ако заспя, а после и умра насън,
ще ме прегърне ли земната пръст?
Поне труповете за любов не мислят.

Външност

Извънземното от другия край на стаята
ме погледна озадачено.
То не познава моята орбита,
не иска да бъде нито Лайка, нито Гагарин, нито
Армстронг.

Не иска да е нищо първо, ново.
Извънземното с име „Навън“?
Или е кръстено на антената,
която улавя сигналите,
но не ги запечатва.
Всичко, което знае, са фрагментите;
части на моята външност.
Но не познава
глинестите ми почви,
подземните води,
магмата.
Аз съм обект, не субект.
За него – краен продукт от колонизацията.
И не е Стратиево извънземно,
а е просто продукт на парадигма
във конюнкцията „женско и мъжко“.
Рецептивната му способност е кухня.
Дефиницията му за Космос е сляпа.
Не ме възприема като злато,
а като метал от Менделеевата таблица.
Нека аз остана
отвъд неговото съзнание.
Нека то остане
вън от моята земя.

Подправки

Да потопя хляба си
във вино и мъничко зехтин
(да смаже болните очи)
и вместо сол – розмарин,
може би за да ме облекчи
и белегът с формата на твоя фин
сребърен нож някак да смекчи.

Да се бууя в яма от шафран;
подушвам болните мечти
и своя собствен сладък срам,
облечена във нови завивки
и насън ловувала фазан.
А от музата си бягайки,
да потъна на златист таван.

Да свалим пред гроба всички маски
от пипер и чили, и изгода;
и трупа ми в гроба полагайки,
обещай ми, че съм вятър и природа.
И прах са всички глътки – чайки,
подлюпени сякаш под простора.
И виж ме гола без излишни шарки.

Сбогом, шанс, подправки и Бетовен!

Привилегировани

Облизвам бъркалката.

Мама направи тарт „Татен“ и
карамельът се стича по брадичката ми,
по блузата ми.

Лепне.

Лепне като тиксотото на плакатите по улицата.

Лепне като смолата на умиращо дърво.

Лепне като единствения обяд на бездомниците – гървката.

Лепне като помадата за коса на някой отгоре.

Лепилото на реалността

се разкрива пред мен.

Всичко е различно,

но е свързано по онзи начин,

наречен социум.

А мама въздъхва, уморена от готвене.

Аз пък си поемам гръх.

Каква привилегия да дишаме изобито.

Бъркалката още е в ръката ми,

но вече знам,

че светът е онзи, сбърканият.

Японски изгрев

На теб, Аmaterасу,

женската богиня, която

първа слиза по стълбите и

първа се качва на подиума.

А той е изтъкан от човеци,

викащи „ВЗЕМИ НИ В РЪЦЕТЕ СИ!“

Защо отказваш да си майка,

Аmaterасу, близначке на нощта?

Нима луната те разсея

от мисията ти да си цяла...

Твоята уста, слънчева богиньо,

по-моцна е от Аполон и Ра,

защото ти изгряваш преди тях.

Отвори я, майко, стани топлина!

Росата има нужда да се изпари

и хората имат нужда от лъч,

който да озрее грубите им лица.

Джеймс Луи, Unsplash

Силвия Алексиева

Силвия Алексиева е родена през 2008 г. в София. Учи в НГДЕК „Св. Константин-Кирил Философ“. През 2023 г. печели индивидуалната награда на „Млада метафора“. Презареждане: втори шампионат по поезия на софийските училища“, а през 2024 г. Национален литературен конкурс „Петя Дубарова“.

капките гръжд
капките пот
капките кръв
човекът, който ги чува
мисли за продължението на живота
неосъществените истини
мигът, в който се подлъга
камъкът се оцвети
убихме Бог
по айфеловите кули от детството потече ток
появиха се първите памили огън
прибраха се в челюстите
погълнали ги някога
и всичко което не виждаме
преценяваме на око

Равновесно

този, който ме учи да е по-нисш
този, който ме обича да е по-висш

Седмото небе

Слънцето нажежава кръста ти,
работиш с ръцете си,
не с ума си.
С него стигаши отвъд себе си,
очертаваш тялото ми,
пазиш равновесие на скелето.

Пак нямаме пари,
казваш, че ще свикна.
Кръстът ти докосва врата ми,
ние от усещането, че мога всичко.

Няма друг начин да построиш
църква на седмото небе.
Виновна съм,
ходех там,
мислех, че
богът ти не ме вижда.
Словото бе първо,
него го обичаши.

Земята под краката ни –
свършените мъж и жена.
Пресъхва.
Не позволява да се погребва,
преминават забравените от Моисей.
Давеха се в чашиите ни,
забравяхме да отпием.
Бягахме от костите, кожата и лялото,
за да влезем в двора с черно-бяла снимка.
От страх да не възкръснем,
оплаквахме въображаемата си смърт,
такива винаги ще ни обичат.

Матю Стивънсън, Unsplash

Приказки с лош край

Геза Чат

Геза Чат (1887-1919) е унгарски писател, лекар, психиатър и психоаналитик, музикален критик и композитор. Един от важните му романи е „Дневникът на един луг“, по който е направен филмът „Опиум“ (2007) на Янош Сас. Творчеството му оказва огромно въздействие върху следващите поколения писатели, сред които има много последователи. Разказите му приживе са публикувани в отделни периодични издания, през 1994 г. са събрани в сборника „Приказки с лош край“, преиздаден през 2023 г. Петте приказки са преведени от участниците в VII семинар по превод на унгарска литература под ръководството на Светла Кьосева в Къщата на преводачите в Балатонфюред, Унгария, през февруари 2024 г.

Първа приказка

Ученикът учеше усърдно. Записа си неправилните глаголи, преовори спреженията и склоненията. После разлистни учебника по синтаксис. Обърна специално внимание на раздела за словореда, който още не беше научил за „отличен“, само за „много добър“. След това затвори учебника и отвори друг. Тъкмо да се захване наново с ученето, когато чу тихи стъпки зад гърба си. Обърна се. Красиво русокосо момиче вървеше към него, ученикът, който все пак не беше толкова невръстен, че да не може да оцени красотата на едно момиче, го погледна и си каза: – Красиво момиче!

Трябваше обаче да учи, защото за следващия ден учителят беше замислил сериозно изпитване, така че не обрна повече внимание на момичето.

Приключи с втория учебник и тъкмо да отвори следващия, когато русокосата отново се появи. Бързо се изниза от стаята, а ръцете ѝ бяха пълни с откъснати вещи. Беше взела дървената му пушка, часовника, най-голямата му скъпоценност, оловните войничета и други ценни вещи. Той обичаше пушката, часовника и войничетата прекалено много, че да ѝ ги даде просто така. Втурна се след нея надолу по стълбите. Стигна я и изкрещя:

– Крадла, крадла!

Тя го погледна с прекрасни сини очи, но кръвта във вените му застина.

Усмихна му се.

– Аз съм смъртта – каза – да вървим.

И го хвана за ръка.

Превод: ЕЛИЦА КЛИМЕНТИЕВА

Втора приказка

Казваше се Йосиф. Беше възрастен и не попадна на жената на Потифар. Какво му оставаше? Стана женомразец.

Отбелязвам, че Йосиф не живееше в Будапеща. Напълно съм убеден, че Будапеща можеше да избави Йосиф от тази омраза. Но Кьонигсберг не го избави. Понеже той живееше в Кьонигсберг.

Йосифовците – ето ви човешкото несъвършенство!

– хем не понасят да бъдат просто близки приятели на Потифар, хем се поболяват, ако нямат тази възможност. И така, Йосиф стана женомразец. Проповядваше ненавистта си към жените и в дебел папки с ръкописи развиваше мрачни теории за естеството на тяхната дребнавост. Същевременно се разтапяше при вида на някое хубаво момиче.

Момичетата обаче никак не примираха за него, защото, не по своя вина, Йосиф взе да оплешивява и изобщо не можеше да се каже, че е добра партия. Един Йосиф!! Един ден обаче хвърли ръкописите в огъня, прати да му изгладят цилиндъра и сюртука, среса се... и тръгна на лов за момичета.

Беше станал на петдесет и две. Светът се беше променил. Вече никой не се обличаше като Клео гръ Мерод, не го правеха и възрастните жени, даже и френският корсет окончателно бе излязъл от мода. (Това го казвам само за да означа епохата.) Едно старо нещо обаче се беше запазило, защото майката на момичето каза:

– Вие сте госта възрастен, господине, гъщеря ми не може да ви стане жена.

Йосиф се прибра, съблече си сюртука, извади от камината черните, опепелени останки от ръкописите си и един писец. Потопи върха му в мастилницата и с големи букви написа на хартия:

„Греховете на женския пол“. Написа и издаде: Йосиф. После писа до късно през нощта.

Превод: МАРИЯ КОЛЕВА

Трета приказка

След като взе третия си колоквиум с отличие, студентът по медицина се замисли за женитба. Защо се замисли? – Би се запитал всеки разумен човек. Е, да, защото обичаше едно момиче, да, момиче с оформени и обл рамене, мускулест гръб (с малко, но анатомично добре разпределени тлъстинки), черна коса и черни очи. И така нататък.

Най-накрая един ден те се сгодиха.

И тогава момичето си убоде ръката. Студентът попи кръвта, която потече от розовия, красив връх на пръста с носната си кърпа, след това целуна останалото петно. Но това е без значение. Важното е, че на следващия ден бъдещият доктор забеляза кръвта по кърпичката си. Позамисли се. Извади микроскопа.

Почисти увеличителните лещи, духна в лъскавия жълт окуляр и затегна винтовете. След това изряза кърващото петно и го постави в стъкленица. Поля го с нещо от тайнствените малки шишенца, на които имаше странни надписи – искам да кажа: от които те побиват тръпки: СНО-NaOH-CHNS. Студентът работеше. Прави-струва, навлажняваше, подсушаваше и току надничаше в окуляра. Повтори всичко още веднъж. Сумтеше, потеше се. Накрая се вторачи пред себе си с изпъкнали очи. Утрото го завари да мисли там, край злобещия микроскоп. Най-накрая взе решение, защото в противен случай цялото му усилие губеше смисъл. Свали зодешния пръстен от пръста си и го сложи в плик, повика портнер и го върна по него.

Превод: РАДОСТ ИВАНОВА

Четвърта приказка

Там, където на морския бряг беше паднала синя мъгла – синя, защото сухоземният прах не я замърсява, тъй като целият бряг е осеян със скали – стоеше красиво русо момче. Едри рамене, нежно млечнобяло лице и златисторуси коси. Само очите му бяха пламенно черни. А това беше госта необичайно за брега на синята мъгла. Всъщност навсякъде би било госта необичайно. Красивото момче, което седеше на брега и гледаше безкрайното море, докато слънцето, чиито алени лъчи превръщаха синята мъгла в лава, залязваше – изведнъж

забеляза нещо интересно. Далече навътре в морето видя глава на момиче. С привлекателно, изкуствено лице. Плуваше и сияеше, люлеейки се ту насам, ту натам по опаловите вълни. Усмиваше се, а мъгнята на очите ѝ прониза сърцето на момчето. Русото момче се разсъблече без да се замисля. Хвърли грехите си. Протегна се леко, прокара ръка по обтегнатите мускули на раменете и бедрата си и с изиящен скок се хвърли във водата.

– За пет минути ще я настигна – каза си то, когато се показа от студената вода и заплува с разтуптяно сърце и със стоманени мускули. С огромен замах прекосяваше вълните, които блестяха на пурпурната светлина. И през цялото време не отделяше поглед от главата. Не след дълго му се наложи да смени ръцете, което малко го подгразни.

– Какво става – каза си – цял час издържам на една страна.

Наистина плуваше вече час, но главата на момичето си оставаше далече като преди – омайваше го с усмивка, люлееше се и плуваше все така далече, все по-навътре. Момчето не я изпускаше от поглед и продължи да плува с напрегнати жили. Вечерта настъпи и непрогледен мрак погълна морето. Въпреки това още му се струваше, че вижда момичето и с отчаян опит да възвърне силите си продължи стремглаво напред.

Цяла вечер плува уморително, неуморно.

– Трябва да я настигна дори с цената на живота си – повтаряше си момчето, опитвайки се да си вдъхне кураж.

Чакаше зората заради сизурната посока, която светлината щеше да му покаже. Вече влизаше в смъртоносна бунка с вълните, когато зората иззря. С плъзването на първия лъч по морското огледало, момчето нетърпеливо потърси с поглед главата на момичето, но нея я нямаше.

Озледа се за брега, но и него не видя, наоколо имаше само вода – отровнозелена вода.

Момчето си каза цинично:

– Сбърках. Не настигнах момичето, а сега и с живота ми е свършено!

И се отпусна по гръб.

Превод: ПРЕСЛАВА КАМЕНОВА и ВЯРА МИТКОВСКА

Пета приказка

Дядо вече беше стар, но при все това много се радваше, когато дойдеше пролет. По няколко пъти на ден се разхождаше из градината с детинска радост, куцукайки с тоязата си. Погалваше напълните храсти и гледаше замислено старите дървета, в чиито петнисти стволоче силите на живота изсмукваха към клоните изобилната, свежа влага на земята. Усмиваше се изпод сивата си широкопола шапка, сякаш казваше:

– Ех, живот, живот, всичко е толкова хубаво, когато човек

спи добре и има много внуци. Дядо си прекарваше времето добре и не мислеше за смъртта. Толкова се въодушевяваше от съживяващата се природа, че дори не можеше да мисли за смъртта.

Една сутрин, след като си допил кафето и прочел селския вестник, бавно извадил градинската си шапка и отишъл да се порадва на пролетта. Било първи май; кървавочервеният божур – любимото цвете на дядо – тъкмо бил разцъфнал за първи път. На същия ден на дядо му се родил правнук. Дядо дълго се възхищавал на цветето.

– Ще го откъсна – промълвил, – ще го занеса на Маргитка, тъкмо ще я видя, ще видя и правнука. Дядо извадил ножчето си и внимателно се опитал да отреже стъблото на розата. Вече го срязал наполовина, когато усетил, че върши нещо ужасно. Целунал цветето, намазал стъблото с восък и го превързал с чисто парцалче. През целия ден го гризела съвестта заради стореното. И преди бил откъсвал цветето, но сега постъпката му се струвала невъзможна и злостна. На следващата сутрин, с разтревожено сърце, побързал да види бедното цвете. На няколко пъти едва не се примилил на глас:

– Не ми се сърди, случайно стана: как може един треперещ старец да си помисли да убие някого. Розата обаче не се излекувала. Всичките усилия и грижи на дядо били напразни.

Една сутрин венчелистчетата окапали от пожълтялото, болно стъбло. Паднали и листата.

Нищо чудно нямало. Нищо чудно нямаше и в това, че на следващата пролет дядо вече почиваше под земята.

Превод: ВИКТОРИЯ АНДОНОВА

Живка Балтаджиева, поет, есеист, сценарист на ред документални филми, преводач, е родена през 1947 г. в София, но детството и юношеството ѝ преминават в Сливен. От 1990 живее постоянно в Мадрид. Завършила е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ и е доктор на филологическите науки от Комплутенския университет, Мадрид, където двадесет години е преподавала литература. Носител е на редица български, испански, китайски, италиански и др. международни награди за поезия, есеистика и превод.

През 2015 г. е удостоена с наградата на Международния фонд „Поети на други светове“ за цялостното ѝ творчество.

пътя ѝ звезден и тъмен не спъва. В пет на разсъмване
в клоните на акацията подвиква птицата
на непроницаемост: жив – жив – жив,

zhiv – zhiv – zhiv, vivo – vivo – vivo!

Предел

Там, един Лъв Червен, свободен и безстрашен,
в ледена баня с Лилия венчаха.

Гъоме, „Фауст“

В Юта – Америка – и къде ли не –

мормоните – и кой ли не – се сияят

да напъхат човечеството
в една виртуална информационна
банка.

Как съществуването с това ще се справя,
матриците на материята, фракталите
на въображението, хълмчето,
на което някой пее?

Архиви неяснота, хаос и раздвоение
в епруветки от неизчислими бита
самота
и пронизваща чуждост,

репликиращи се, репликиращи се, репликиращи се.

Стихове от март

Генералните прогнози не ми се нравят,

не са времена за разходка приятни, ни да се наслаждава
човек

на чистия цвят на небето, да чакаш
звездите и локвите да ти говорят, насам-натам да се
размотаваш

и добре да се чувстваш, в мир със себе си и света,
с безочието на кризата, финансовия ужас, беся
на вируса

и войните, свитото сърце
на световното село.
Поне да можеше да презърнеш

смъкнатите рамене на деня, дървото, синигера,
думата изоставена на К. Павлов, Х. Егея,
Манделица, О. Но устните се пропукват, горят, бонзи
струящи

посред площад Свобода.
И твоите пръсти, умът ти, умът ти, умът ти
не улчват буквите, не постигат да впишат
обич

в деня.

Трепет

Разцъфват напролет на моята улица, тъй далечна,

липите. Смут предизвикват
във въздуха. Хиляди и хиляди летящи
наномашины, упойващи хаоса и безсънието. Дъх
от времена на изконни примитивни наноклетки,
времена без припряност, бързана,

болка.

Реминисценции? Предчувствия? По-тиха от всякога
светлината се спуща. И аз

нямам друго освен въпроси.

До малкото охлювче седнала ще остана,

на слънцето искам, на гъждовете да се оставя. Нека те
ми говорят. Неподвижна ще бъда. Камъкът
нека ми пее. Взривовете му аз ще слушам,
светкавиците му

как разсичат моя въздух, как сречат другостта,
която съм. Нека рефрените му
ме обичат. Да ме приспиват отровните пари
на прага на Хадес в далечния храм на Плутон,
в Кападокия. Да ме дари с халюцинации, възприятия
смътни

на други. На други. Да произнесе другостта,
която съм. До малкото охлювче жива
във вибрациите, трусове, конвулсиите, земетръсите
и агонията на този космодрум

немислим.

Да си спомним за...

от стр. 6

Амстердам

Моряци на порт Амстердам
възпяват мечтите, които
търчат подир тях по петите
из целия порт Амстердам.
Моряци на порт Амстердам -
свицински хоругви, заспиват
събрани на пристана там,
покрай брегове тъмносиви.
Моряци на порт Амстердам
щом пукне зората умират
препълнени с грами и бира
и всеки в смъртта си е сам.
Но също тъй в порт Амстердам
и много моряци се раждат
сред пек угнетяващ, едвам
покрай океана разхлаждан.

Моряци на порт Амстердам
ядат върху маси, застлани
с покривки, до блясък изпрани,
потънала риба във мас
и зъби показват към вас,
с които презриват съдбата,
с които раздилят луната
и късат въжета дори.
Пак там на моруна ухаят
картофките даже, тях с жест
моряците с жив интерес
обилно поглъщат в гуляя.
А после те стават със смях,
пикаят и ципа си вдигат,
гръмовно навън се оризват
и този шум куца след тях.

Моряци на порт Амстердам
танцуват, обгърнали здраво,
корем до корема, без срам,
жените в презгърдка корава,
подобно изплюти слънца
под режеш звук, с потни лица,
в акордеонна забава.
Сред танца протягат те врат
смеха си да чуят и прихват,
когато, загубвайки такт,
акордеонът се спихва.
Тогава с жест строг, горделив,
навън своите мацки извеждат,
там дето все още възсив
денят светлината процежда.

Моряци на порт Амстердам
пиянстват и пият ли пият,
безспирно те пият и пият
за курвите в порт Амстердам,
за тяхната чест и прослава,
за тези във всяка държава
и всеки друг пристан голям.
Те пият за мацките там,
отдали телата красиви,
а с тях добродетел и чест,
и кинти така придобили.
А щом се напият носещ,
заплюват звездите, пикаят
обилно сред сочни псувни,
тъй както аз плача накрая
за всички неверни жени.

Моряци на порт Амстердам
Моряци на порт Амстердам

Превод от френски: АТАНАС СУГАРЕВ

Вътрешен монолог

Все по-корозивни и по-корозивни

думата, усмивката, погледът,
което сега кълни. Трябва да пресечеш патетичния план
на рационалното,
матриците на покупко-продажбата,
тълпите от копия, лишени от великодушие, в които

еволюираме,

съзнанията и кое да е движение, контролирани от
Смартфон,
непоносимите резонанси, инкубиращи залези
в пет на разсъмване
над напъпилите минзухари, градовете
с неискрен въздух, синтаксисът

превратен

на мълчанието между теб и мен, архивите горчивина,
глобалната агония на междубанковите кредити
и вътрешночоешкия диалог, тревата зелена
в парковете на Дъблин, Магадан, София, Рим, тъй

зелена,
тъй абсолютно зелена, че ме застава да си представям
фосфоресциращи отпадъци, китайски магазини в
навечерието

на Рождество

и острови пластмаса в Саргасово (някога)
море. Да спреш.

Да спреш до водопойните корита на чешмите,
в бистрината
на другия поглед, да си спомниш

кои сме.

Да спреш в кое да е село
със заковани врати и прозорци,
почернели от ненужност. Да спрем в Жеравна, Гиомар,
Денисовка, Менг, в кое да е село, заличено
в безпамятност. Да спреш. Да празнуваш
отправната точка, звездата полярна на обичта.
Слънцето

все още те достига. И редом

киноата и доверието сбират от деня и нощта
всичко, което тялото и душата искат и не разбира
умът. Заг първия ъгъл
вечността разцъфтява. Нищо

Дейвид Бъндерленд, Unsplash

Трейси Шевалие: Разбрах, че „Вълните“ на Улф“ за мен ще бъде като лекарство – няма да харесам тази книга, но ще ми повлияе добре

Писателката споделя, че Ан Тайлър я е подтикнала да стане писател и обяснява защо не препрочита книги

Любимата книга от моето детство

„Малката къща“ от Лаура Уайлдър. Вниманието ми бе приковано от описанието на живота на новите заселници в Дивия Запад: как се строи гървена колиба, как се разорава нива и как се прави топка от пикочния мехур на прасе. Предполагам, че тези книги са оказали влияние върху моето писане и по-специално върху историческата ми проза.

Книгата, която ме промени като тийнейджър

„Сърцето е самотен ловец“ от Карсън Маккълърс. Това беше първата книга, от която разбрах, че светът е странно и неприетливо място за живеене и трябва да го променяме.

Писателят, който промени мисленето ми

Тони Морисън със своя роман „Песента на Соломон“. Тогава бях на 20 години. В него писателката съчетава безпощаден реализъм и магически реализъм – както никога не съм си представяла, че е възможно. Все още си спомням началната сцена, в която мъж скача от сграда, размахвайки сини копринени криле; картината беше толкова ярка и жива, сякаш Морисън беше поставила камерата в главата ми.

Книгата, която ме подтикна да стана писател

„Вечеря в ресторант „Носталгия“ от Ан Тайлър. Прочетох я, докато бях в университета. След изучаването на толкова много класически книги за мен

бе облекчение да се запозная с живота на семейство Балтимор и да разбера, че можем да открием дълбоки послания в детайли от всекидневието. Не беше нужно да пиша като Дикенс или Шекспир, можех да бъда като Тайлър.

Книгата, към която се връщам

Преди много години прочетох всички книги на Вирджиния Улф. Добре се справях, докато не попаднах на „Вълните“ и нейния експериментален поток на съзнанието. Мобилизирах се да опитам отново, осъзнавах, че трябва да съм по-отворена към различни форми на писане. Не спирах да мисля, че тази книга ще бъде като лекарство – няма да я харесам, но ще ми повлияе добре.

Книгата, която препрочитам

Има толкова много книги и толкова малко време за четене. За мен е загуба на време да се връщам към нещо, през което вече съм преминала. Казвайки това, все пак съм любопитна как ще възприема днес „Ана Каренина“ и „Портрет на една дама“. Прочетох ги в началото на 20-те си години и предполагам, че ще ги видя по съвсем различен начин.

Книгата, която никога няма да прочета отново

Като тийнейджър бях запалена почитателка на трилогията „Властелинът на пръстените“. Не искам да разваля магията, в която ме потопиха книгите на Толкин.

Трейси Шевалие. Снимки Джон Дрори

Книгата, която открих късно в живота си

They Were Sisters на Дороти Уипъл – разказ за борбата на три сестри, които трябва да се справят със съпруга насилник на едната от тях. Написана през 40-те години, тази книга звучи изненадващо актуално днес.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 22 ноември 2024

Харуки Мураками: Книгите ми са критикувани твърде много през годините. Това не ме впечатлява

Харуки Мураками. Снимка Мърдо Маклеод

Джон Селф

„Градът и неговите несигурни стени“ е базиран на повест, която сте написали през 1980 г. Защо решихте да предложите този текст на нова аудитория?

Това е единственият текст, който не исках да бъде повторно отпечатан в отделна книга. Или да го кажа по друг начин, не бях доволен от него. Смятах, че темата е твърде важна, но не притежавах писателските умения, за да я представя така, както желая. Реших да изчакам благоприятен момент, когато ще мога да пренапиша и довърша тази история. Оттогава се занимавам с много други неща и нямах възможност да започна този проект. Минаха 40 години (страшно бързо) и навлязох в 70-те си години. Реших, че този момент е дошъл, тъй като не ми остава много време.

Написали сте книгата по време на локдаун. Дали това е повлияло на съдържанието или тона на повествованието?

Със сигурност – докато пишех този роман, се нуждаех от спокойствие и тишина, както и време за размишления. Градът, заобиколен със стени, е и метафора на световния локдаун. Как е възможно да си съжителстват крайната изолация и емпатията? Това е

една от основните теми в книгата – в този смисъл тя прави важен скок напред в сравнение с първоначалния текст.

Някои японски читатели са смутени и объркани от тази книга. Други споделят, че сюрреалистичните елементи и нейната необичайност са им доставили истинско удоволствие. Обичате ли да оставяте в текста много въпроси без отговори?

Смятам, че авторите на добри романи винаги се стремят да поставят интригуващи въпроси, без да стигат до недвусмислени заключения. Текстът загатва определени развития, но оставям винаги поле за размисъл. Бих искал читателят да избере свой отговор и неповторим завършек.

Когато пишете за персонаж като повествователя в „Града...“, Тору в „Хроника на птицата с пружина“ или Кафка от „Кафка на плажа“, до каква степен говорите за себе си?

Строго погледнато, повествователите в моите текстове не са самият мен, а хората, които съм могъл да бъда. Интересно ми е да разглеждам тези вероятни трансформации, тъй като животът не предлага много възможности да станеш друг човек.

Кои от многото англоезични писатели, които сте превеждали на японски, включително Селинджър, Фицджералд, Чандлър, Карвър и Капотс, са най-важни за вас?

Всеки от тях ми е оказал влияние. Очарован съм от блестящия стил на Фицджералд и Капотс, макар и да е съвсем различен от моя. Силно съм впечатлен от начина на писане на Чандлър.

Как се промени литературната сцена в Япония, откакто започнахте да пишете и публикувате? Днес чувствате ли се част от нея или не?

Сега младите писатели игнорират претенциозните идеи за същността на литературата и пишат проза, избирайки по-свободен и гъвкав подход. Нещо, което наистина одобрявам. Имам свой начин на писане и

ми е трудно да кажа какво ме свързва с актуалните тенденции.

Как се променя вашата читателска публика, както в Япония, така и по целия свят? По-лесно или по-трудно е да следвате своя начин на писане днес?

И в Япония, и в чужбина броят на моите читатели расте – често тези числа ме стъписват. В Лаос на улицата ме спря мой читател от Тайван, в Дрезден – от Албания, в Токио – от Индонезия. Често имам усещането, че не съм своето „аз“, че съм се превърнал във въображаем, измислен човек...

Все пак нищо от това не прави писането нито по-лесно, нито по-трудно. Просто съм благодарен, че толкова много хора, без никога да съм очаквал това, четат моите книги. Не всеки е така благословен.

Японската литература днес заема една четвърт от превежданата проза във Великобритания. Защо смятате, че е така добре приета?

Не знаех, че японските романи са толкова популярни във Великобритания. Нямам представа каква е причината за това. Вие може да ми кажете – бих искал да разбера. Японската икономика днес не се справя добре. Износът на култура може да даде своя принос в тази посока, но литературата като че ли не е толкова важна част от него.

Дали критиката на Миеко Каваками относно жените във вашите книги е оказала влияние върху начина, по който изграждате женските персонажи?

Книгите ми са били обект на множество критики през годините – не си спомням в какъв контекст се е появил този отзив. Не обръщам особено внимание на критичните рецензии. Миеко е много интелигентна жена и моя близка приятелка. Сигурен съм, че критиката ѝ е била уместна, но честно казано, не си спомням за какво точно се е отнасяла. Между другото, моите читатели се разделят поравно на жени и мъже – факт, който ме прави особено щастлив.

Превод от английски: РУЖА МУСКУРОВА

Източник: „Гардиън“, 23 ноември 2024

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: Амелия Личева (гл. ред.)

Пламен Дойнов, Ани Бурова, Камелия Спасова,

Мария Каунова, Емануил А. Видински

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: Бойко Пенчев, Галин Туханов, Георги Господинов,

Дария Карапеткова, Йордан Ефтимов, Мирела Иванова, Михаил Неделчев

Печат: „Нюзпринт“

ISSN 1310 – 9561

Адрес: СОФИЯ 1000 ул. „Георги С. Раковски“ 108

Банкова сметка: BG56BPB179401049389602, BIC – BPBVBG3F

„Юробанк България“ АД

Издава Фондация „Литературен вестник“

<https://litvestnik.com/>;

<http://litvestnik.wordpress.com>

ВОДЕЩ БРОЙ Амелия Личева